प्रवेश सं० ——

विषय: पुराणेतिहासम्

क्रम सं० ——

नाम शिवसंहिता

ग्रन्थकार ——

पत्र सं० २४ (गणानया)

श्लोक सं० ——

अक्षर सं० (पंक्तौ) ४२

पंक्ति सं० (पृष्ठे) १२

आकार: १०·६" × ५·१"

लिपि: दे. ना.

आधार: कागज

वि० विवरणम् अपूर्ण

पी० एस० यू० पी०—११ एस० सी० ई०—१६५१—५० ०००

14466

आ. ५१६८

Indira Gandhi National Centre for the Arts

॥ ६उपमन्नः॥ स्त्रोत्रंयत्स्यःमीतैकम्मंदयावरागामार्गतीयोगोश्वरास्निस्तुपुरांपवज्रीयघेबामम।ध्यगेअंडुअफ्फफ्फग
देकनापयंतोयुकातिमनोढरनिलविस्वयावाअतिगमस्रुलुअरवपववावामेपिमनसांपहवामृतप्रितद्वारवन्न
वृतर्नितोडोमाप्रसुदद्यसी।साव।डायस्वगुरुत्वेष्ठितस्त्वा।नमस्तुल्यमहस्राक्षेडषस्तुदगुणाणविश्वनंतमुक्ति
संपन्नयासस्याविग्रहममतकर्ममायमहडपुनाउत्कर्मगतोनिरवनतिरोघाहडपनिष्करणोदयातिरंतपरम
नस्तुडघानिर्हीतिमतमाडपुरानिपरमेश्वर्यडमातिप्रस्तुनीस्याद्याअतीस्यानंश्चसर्वस्पयपारडुतश्चपरिग्रहडजया
वृतमहाविश्वयया।नाम्हेस्मनविदडपायोनमसमस्स्वयपसपत्येनमारुत्तराडपाङ्कतजपाछुडपासतपाव
मडयमियशमायहयाननवडयामनामहस्तुनमहासाराभहस्बनडन्नरमहबलमहमायमहनगमहन
धनमहधनमस्वरायनमःपरमहेनते॥नमःशीघ्रायश्रांतायध्रशिवतरामतान्वदामनिःक्ष्रडजगल्लिम
धुरासुरः।ततःश्चिसोत्तामाड्राह्नमतेकोपिवातैत्रिःअयंपुनर्वनीत्विर्यस्तपेस्वेकसमाश्रयानगवानशुरुध
मोयर्थिसफययंकेडसमानमानसर्वडागनस्थिडयानपापिकेश्चस्वपडापातुपमाविग्रहायपावा
ज्ञानसातीनेडापद्माप्रतेस्पःपविडमागेहिनेडायमुक्तानस्तरोडपानेडाकवावस्केडपानमस्तुप
कुरवास्ति॥डयानेत्वमस्त्वेयाकम्रगुणाडिताविप्यानप्रस्तुहोणात्मनस्केडपतोनमस्येलाकमर

Indira Gandhi National Centre for the Arts

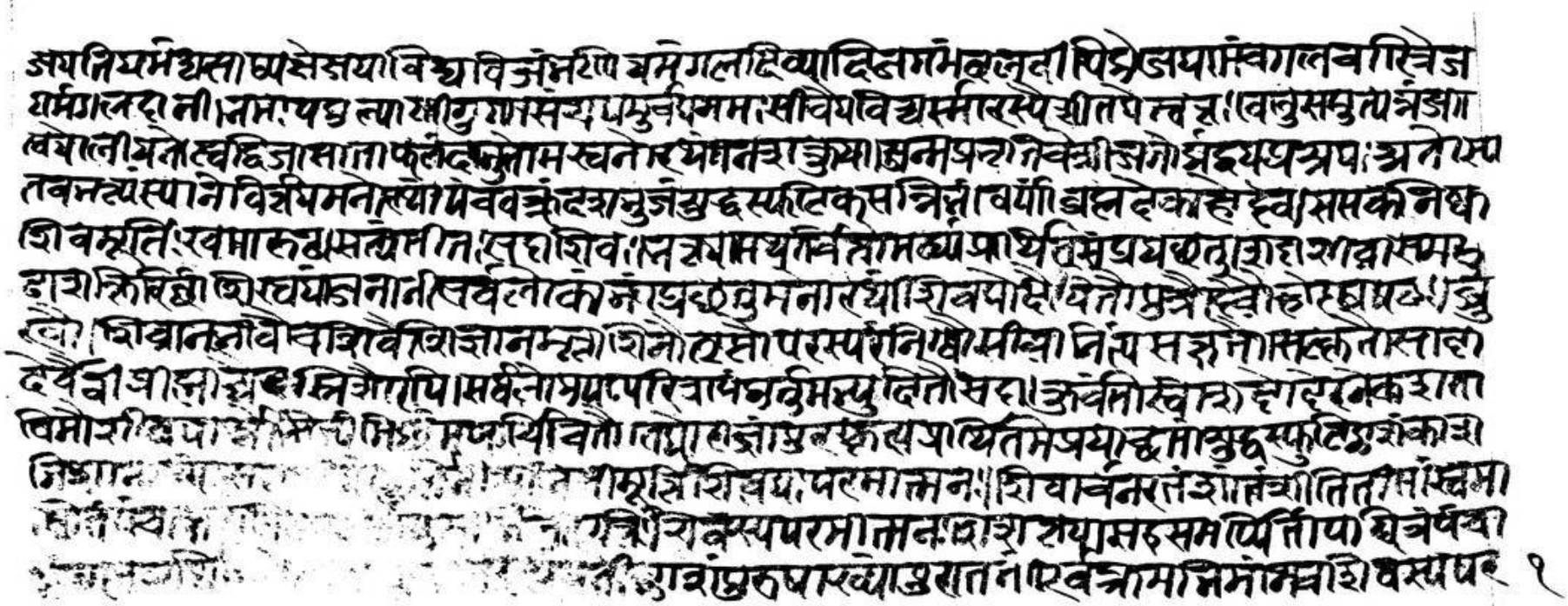

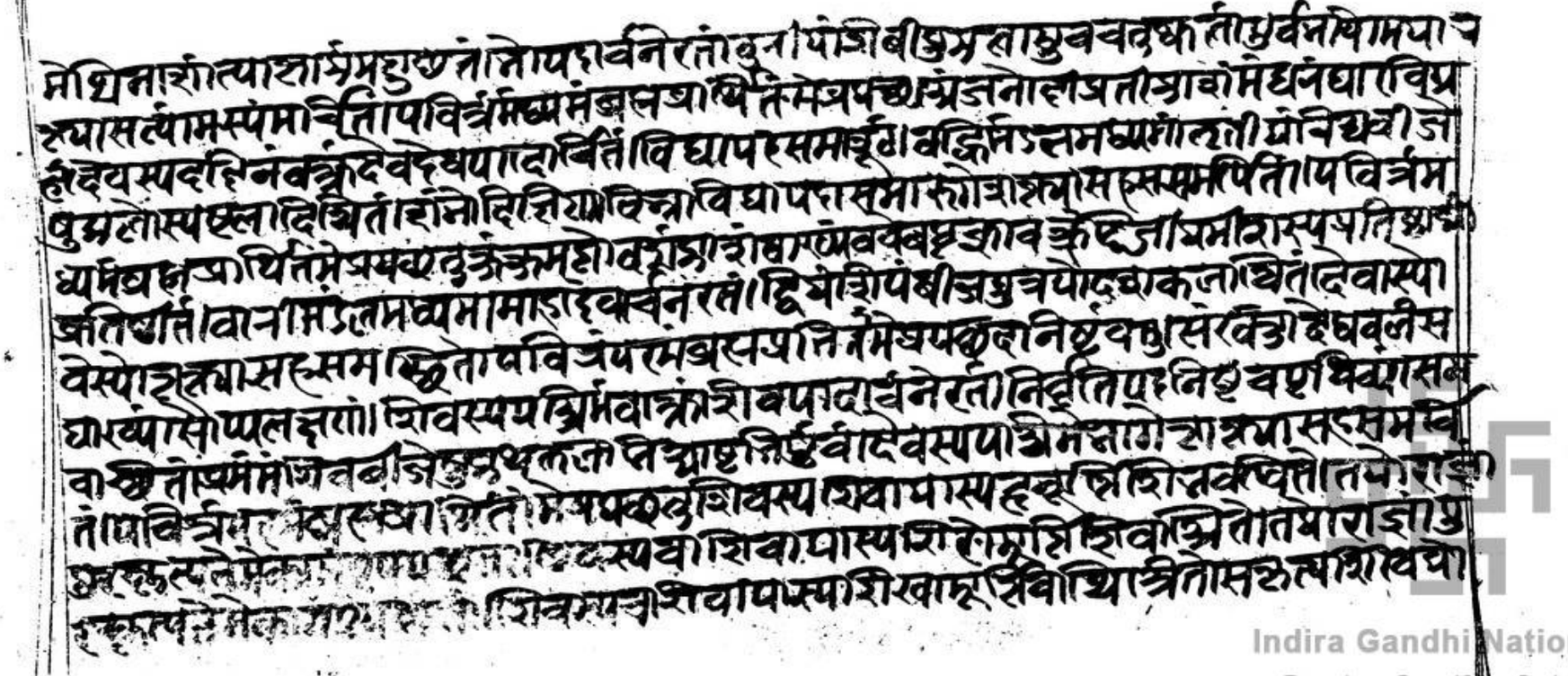

जयतिधर्मेश्वरा प्रासेसया विश्व विजंभरि मंगलक्षिव्यादिसमंभवलदा पिये जया स्वगलव गिरिज
धर्मजनदानी। नमः पद्म त्वा प्रासुगासस्य प्रभुवंप्रमम सीचेपविश्वस्मीरस्य श्रीतप त्वत्रा। वनुसमुत्पन्नेजा
लयात्ती मनो स्वहिजासाता फलदनुताम स्वनेर येननर जुमा सनमप्र गिवेशीजगो ह्रदयधस्रप अनेस्य
तवनस्थस्था ने विश्वमिमना त्या पेववत्रं दशभुजं सु द्धस्फटिकसन्निभं वर्षा ब्रह्मदेका ह स्वासस कोनेघ
शिवमूर्तिः स्वभारूपं सत्यमिति। तृतीय शिवःस्वरूपमयुर्गर्भितामत्या प्राथितस्य प्रयच्छतु। शहशालासमधु
हाशक्तिर्विद्या शिरवंपञ्चनानि सर्वलोकानां प्रभवन्तु मनोरथा। शिवपादे यतो पुत्रै स्वाहोहस्मपदजु
वो। शिवानन्दो वे वाशैवशिवज्ञानम्। शिनो हसा परस्परनिपेक्षामीसा नित्य सत्र ने। सत्कृतस्वाद
देवैर्वा प्राप्ता स्वरूप सर्वेगापि। सर्वेनामपपरिवापनद्भुमस्तु दितो सदा। उर्वंतीस्वाहा हाहा नकरामा
विमोही [illegible] पार्वती [illegible] स्पर्थियिवो। लघ्यासज्ञांप्रभुरूकयपार्थितमसयां द्धमा जुष्टस्फुटिकं कारा
जिधान [illegible] पारामूर्ति शिवयः परमात्मनः। शियार्चनरतंशान्तंश्रीतितत्रसंस्थम
[illegible] स्वा [illegible] यशोरावस्यपरमात्मनः। हाश रण्यासदसम पितापि त्रिवेषय
[illegible] गावांप्रुरुपास्वा उरात न एवंत्रामा निमांमत्वा शिवस्यपर १

मेधिननार्गत्या शाशिमधुत्तं तो पदार्चनेरतां ढुनायं जोबीत्रस मानुवचरधा तोमुदर्भ याधमपा च
मेधिनाशा त्याशाशिमधुत्तं तेपदार्चनेरतं पुनामाजीबीजस्य तो हरधा तेमुर्दजपाममा विप्र
रूपासत्याम स्यमाचेति। पवित्रं मध्यमं ब्रह्मसचार्थितमसयपद्म प्रज्ञनादप्रतप्त्रा शोमधर्मधा विप्र
हृदयस्यदक्षिणं वक्त्रं देवदेवस्य पादाविति। विद्यापरसमारूढं। वह्निमंडलमध्यमं लक्ष्मी। मनेश्वरं जो
हृदयस्य दक्षिणं वक्त्रं देवदेवपादावितिं विद्यापरसमारूढं वाह्निर्मं ज्ञास स्थमर्पिति। पवित्रंम
पुष्पलेस्य फलादिमितं हां ना हिरण्य विद्या विद्या परा सप्तमा रूढं। ताशस्यास सम्पप्ति। पवित्रम
धर्मेवध न पार्थितमस्य कुंकुमहो वर्षा शाम्मरयंववधुः ज्ञाव क्षेत्र जा ममा रास्य पतिश्च
प्रतिष्ठितं वानास्तेलमध्यमामारुद्वार्चनरतं। ह्री यशोपवी तमुत्तरपोड्वाकता घेतं देवास्य
वेस्पो हुक्मासस्सम स्थिता अविजयपरमब्रह्मप्राप्तिं मेधपद्मदानिष्ठं पनुसरक्त देवधवलीस
घास्यासो प्यलक्षणा। शिवस्य पश्चिमं वक्त्रं शिवपादार्चनेरतं निर्वृतिपदनिष्ठ वर्णविद्यासम
वा [illegible] तोषमंमंगलबीजयुतं [illegible] पित्रष्टनिर्गुणं वादेवस्यपार्श्वमेनसोगोत्रासमासन्नमवे
तो पवित्रं [illegible] स्था [illegible] मपद्मलशिवस्य शिवापास्य हृदय [illegible] शिवं कल्पितं तमोराजा
[illegible] स्ववाशिवा पास्य गतामूर्तिशिवा अत्रितातमाराङ्गामु
[illegible] शिवमया अवापस्यामि खादू रिवा यात्री तोसत्वाशिवचे

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

... मेन ... [illegible] ... स्यास्यशिवः परस्तावर्मनासीवसाया नेसकृत्समीवयोर्यसानेमेकं प्रमं प्रपद्यते ।
वावाये ... [illegible] ... कृष्या वतिविभ्रमोच्छेवदलप्रमथनः परः सर्वभूतस्य परमनस्माद
च्या ... [illegible] ... प्रपद्ये तु परमेशास्य सासत्ता हाश्रयानामस्य कृत्स्नस्य शिवस्याप्यानने त्वमम् ॥ एकरु
द्रा ... मूर्तिश्च त्रिदशः स्वयं ... कृतस्यापि शक्त्यास्ते षड्वितीया वदरो ... वित्ता ॥ स एकामं प्रपद्ये तु शिवयोर
वद्याश्रतो हृन्नवायोयश्चाष्टैतेषामपि वशासपः वरणो वितानास देवमानं प्रपद्ये यकातारामृतपान्यन्तो
निषाहितैः सर्वत्रैतिया वरणोस्ति मातः सत्कारपोशिवयो राज्ञोस्त्रीयां तु फलम ॥ सितं वृष राज्ञोमस्तेतन्नाम
नाम घमामस्थनः मतं नादकैलास लिमाद्रिशिखरो भयपमि ... निवेशिव ... कारत्कृत्वापरिज्ञानात ॥
महानेमीड्कल्पनवाले नवा विराजितः ॥ रक्षास्य श्रृंगनामाथो रक्षा यविपोवनायाधे त्रानय ।
वीगाश्रुवास्त्वामनोज्ज्वल ... ज्वल यशा श्रीमानप्रज्वलनमतोजपामयः शिवः शिवः शिवास ...
शिवयोश्चतपो हन्तः तथाचक्षु ... विनापानि विग्रहः ॥ तयो राज्ञो गुरुकृत्यसमेकामं प्रप
द्ये तु नंदीश्वरमहादेवास्मराडु ... नवमात्मजः ॥ सनारापयाको देवेभित्यमसच्चवंदितः ॥ सर्वस्यास २
... सर्वेश्वरसमन्वितः सर्वासुविमर्दनः सर्वेषां शिवधर्माणां मध्य ...

...ष्यातः ॥ शिवप्रियः शिवासक्तो ... वरो ... शिवाश्रितेषु ... दनुपस्या तैरपि ... सकं
... शिवप्रियः शिवासकः ... वरा ... मनः ... बाहु ... देव ... त्वा ... तानन्योनि
शिवमाराद्यं सर्वकामप्रपाद्यं तु महावालामरा बाहु ... वयो राज्ञा समदिश तु का ॥
त्यमेनिरातेल ॥ शिवप्रियः शिवासक्तः शिवयोरंकसदा ... त्यापि ... मधुमांसासवप्रियः तप
ह्नितो सर्वरंशक्त्या ... चक्षुसा ... किसो ॥ परान्तु ... वाराहा ... वेवम
... स्कन्दमसमेकामं प्रपद्ये तु ... वैमाहेश्वी कामानवेमा वापरा वाहा वाराहावेवम
... चामुण्डावं ... विक्रम ॥ एता ... मातरः सप्त ... सकला ... माताः ... एकं तु परमेश्वरः ॥
... मन ... मध्यं सवदनामाशीकरा ... ॥ आकाश ... दिग्बाहु ... सूर्या ... वन
... विघ्न ...
... ॥ ... पुत्र ... शयनसमुत्प
... शिवप्रिया ... सत्य शिवयो राज्ञा समदिश तु ... ॥ ... पु ... शयनसमुत्प
... गणाः ... बामा ... प्राप
... विशापेन ... तपञ्चले ... कुमार ...
... नाम ... ॥

तास्तेषां दाहकं नाम सहितं शिवप्रियः। शिवासक्तः शिवपादार्च्चकस्सदा। सत्कृत्य शिवयोराज्ञां सोमेश्वरानुकां।
नितं ज्येष्ठा वरिष्ठा व स्त्रीशिवयोः स्तम्भने रतः। तयोराज्ञां पुरस्कृत्य सोमेश्वरानुकां विगतत्रैलोक्यवंदितास
सालुल्ककारणं पातिकां ज्ञात्वा स्त्री शिवकृत्यर्पितसमाप्त्यर्थं तां शिवात् शिवाय प्रविमकाम। क्वचे
रतत्ति प्रति। दाक्षायण्यां स्वतमेनात याहेमवत्यास्यामप्येकैशिभायां प्रजननीऽया। तस्मा यथवकू
पर्णाया प्रजननीपाटलायायात्मपे कृत्वा शिवावर्चनरतानि स्वरुद्राणां रुद्रवल्लनाम। सत्कृत्य शिव
घोराज्ञां सोमेश्वरानुकां सिर्नाविड्गां सर्वगणेशानतांनिर्विघ्ननसंभवः। सत्कृत्य शिवयोराज्ञां सोमेश्वर
नुकानिर्तावंडः सर्वगणेशानहंनचां नेवृदानसंजकं। राज्ञां सोमं पिंगलाप गणाप श्रीमाज्ञे शिवास
क्तः शिवप्रियः ख्याइया शिवयोरेवसक्तं भंश्रधपल्लवर्णगणीनाम गणायः शिवायोः घनतत्परः अप
च्छन्नुसमकामं पत्युराज्ञा व रायमरेवाजतेमसतेजाहिमके देसात्रिनः। नवकालात्रिये नित्यम
र्तूर्णावानिरंतिता। यज्ञस्यवा शिरश्छीरन्तस्य प चक्रराजमहः उपेंद्रं दप्रामादीनां देवानां गणन्त
कः। शिवस्य पुत्रवर्गप्रिय। शिवास्या स्नानसायालकाशिषयोस्मा सत्रोत्तव सोमेश्वरानुकां सरव्रि
तामस्वास्यवाक्समरास्मुद्भवा। शिवयोः पूजनेन नित्यं सोमेश्वरानुकां विक्षोर्वक्षस्थिताभितालं ३

११

स्मीशिवाय। पूजनेरता। शिवायाः शासना देवसर्वेश्वरापेक्षिमहादेव्याः पादपूजापरायणः। तस्या
पिवनीपरोनरतः। शिवास्य शासनो देवसोमेश्वरानुकां। विष्णोर्मित्राभसंगमायामरामाहिषमर्द्दिनि।
नत्संसुमस्सदृतां। मधुमांसासवप्रिया। सत्कृत्य सोमेश्वरानुकां कार्यं मध्यस्थ विघ्नकुलं रुद्राणां समप्रवृ
प्रथमाथ्यपीतो ज्ञसः सुताख्यास्यमङ्। वीर्या महादेवस्य समासप्रिय। निःप्रमुक्तो निरूपमा। निर्दह
निरूपलकः सत्रासातुवरः सर्वलोकाकनमस्कृतः। सर्वेषामेव लोकानां त्रयाणां समदृष्ट
घ पस्व। तुरष्कापरस्परनप्रक्षमा। शिवाधीयतमानेष्या सावलशनजन्मिताः सौम्याघोरा शाय
मिश्रा श्रीतरात्राराल ह्नायामिघः। विरूपाक्षसुतस्य। स्वनामारूपधरास्त्रया। सत्कृत्य शिवयोराज्ञां
तेमर्मदिस्रंसुम दिव्यापिद्यसकोविपिक्तस्याः जन्मितः सहितो रुद्रकन्या। निशाकिन्ति आख्या
नेपुरः। लतावर्णाशोमोनमिया। निर्संसम विना। सत्कृत्य शिवयोराज्ञां सोमेश्वरानुकां धर्माधिवाकरो
महस्यपस्य प्रतिहारप्रमुभेडनः। निधुरां सुकासं कारीमध्ये। वमयापेवलत्स विकारमनष्टाधपघ
कस्मामानिक्रिमस्यासाधारणार्मान्नपतिष्ठितो निलयक्रमवर्णपवित्रिधाबहुर्द्धा व विजनक
पंचधापुनः। वक्तुर्यावक्षताधीमोपसंजलस्य सत्माहेश्वरा नः। प्रियः शिवासक्तः शिवपादार्च्चनेरतः।

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

पञ्चकृत्यं शिवयोराज्ञां समे दिशतु मंगलं ॥ दिवाकरषडंगानि दीप्ताद्या ह्यष्टमूर्तयः अर्केश्वरास्तथा
रुद्रा विष्णुश्चादित्यमूर्तयः विष्णुरासुरादी बोधाद्या वित्तपरा उन्नाकुशापपातयो पञ्चाश च्या वेत्य
पिशाचयः सोमस्त्रिकेतुपर्यन्ता गृहाश्चाशिवभाविताः शिवयोराज्ञया तत्र मंगलं प्रदिशंतु मे ॥ अथर्वाह्व
स्यादिह द्वादशाख्यमयः षष्ठ्येदेवो गर्भवः पन्नगाद्यः प्रसौगाः यामन्यश्च तथा यत्राराक्षसा सुरास्तथा ॥ स
त्वसप्तमनाश्चैतस्सर्वेद्रोमधाहपाः वालविण्यागनणाश्च वसवेशिवपदार्चकाः सकृत्या शिवयोराज्ञां मंगलं
प्रतिशंसु मे ब्रह्मा पञ्चवक्त्रश्च तथान्ये मंडलाधिपाः चतुष्पष्ठितुणे श्रेयो बुद्धिमत्वे प्रतिष्ठिताः सनत्कुमारास्सन
संनकुशनंतश्च सनातंतनाजप्तानंपरायणाः सस्याद्या वशगाः सर्वमिंऊर्वं तु सर्वदा निर्गुणो गुणासं
को योगी यैः गुणा केवलं श्राविकाः तमको देवस्तत साधारणाः परा असाधारणा कर्म वस्तु स्थितिः
लपक्रमाः एवं त्रिभावचतुर्द्धस्वविकल्पाः पंचधा पुनः वदुर्धाद स्यार्णामो एजितसप्तात्मा सल
त्या शिवयोराज्ञा समे दिशतु मंगलं ॥ हिसायं गमेलीके यो विराट्कालश्च पुरुषः व वास्पतयो वे ४
दासेतिहासपुराणाकाः धर्मशास्त्रादि विद्या निर्वेद्दिदिविद्यो निर्वैदिका शिसमाश्रिताः परस्पा
रविरुद्धार्थाः शिवैक प्रतिपादकाः सच्चकृत्या शिवयोराज्ञां मंगलं मे दिशं तु मां अथ रुद्रस्य महादेव १२

स्मृताः तदक्षरांते नेति स्मिति वाच्यवाचकयोर्ध्वे लोवार्थ्यं तं विघते यतः वियारहितास्तेद्रावा वोधमनसास
हाः अथायत त्रिदशं यितेवा वस्त्रेकाक्षरात्मताः एकाक्षराद कारा व्यदात्मा ब्रह्मा निधीयते एकाक्षराद्उकाराख्या
द्विष्या विष्णुरुदाहृता एकाक्षरा मकारस्या शिवो विष्णुरुक्थ्यद्वनादत्रियाणामहेशस्यजातो ब्रह्मात्म
सांझकः वामांगादत्र वहि विष्णुस्तो विद्याति संज्ञितः हृदयाच्चालरुद्राग्न शिवस्य शिवसंज्ञितः स्र
ष्टावकर्तको ह्यनुष्ठितं विष्णुर्विमिहकः संहारस्य तथा रुद्रस्तयो नित्याम निशामवकः तस्मात्त्रयस्ते
कथ्यं ते जगतां पती वाधा घेकारनेत्र यदेहतु श्रशितापरकाल्पा अथं मन मविज्ञापरजासब्रह्म
वेश्या पुवधा ह्यात्विबाधा यम भ्रातिंगमुपस्थितो एव मामामिति शाक्षुर्धदिहा क्रमथर्वणाः तेवा
धकूपिसामाप्त्रिशाख्या ह्यान्या स सत्सज्ञा वेदषकेन यर्वश्री पंचकामिर्क्षवदश्वयापावमानुसक्तिम
वत तेतम्पा नाघ्य वशी यतो तयोः शक्ता प्रबोधार्थं तमो पुनयन एव लिंगे विष्णुरिं तं सर्वयथावे
देरुदाहृतो हृष्ट्वा मुक्तिलिंग प्रसादात्लिंगनिष्ठो कृताऽत्ससेदेवा ब्रह्मेशसंवतत्तुमंतता
लिंगस्य लिंगा हि तिंगानपिवर्तिगितो लिंगविस्तस्यड गतो विश्वस्यास्त्यात्मनामा रपि उत्पत्ति
वितर्यवे वचा यम्यं व षडंगि ध्वंगां ततापरतरं धामाधाम सर्वंतवपूरुषानिरुत्वरतां ब्रतन

क्लोऽशिवामिश्रंपञ्चपाद्यामधस्यास्यर्ध्यंवस्यदापतिंअक्तेनाभ्यामत्यंतथाद्विजयमच्यधं॥वाद्यमा
स्यतरंव्याप्यवाप्याच्चातस्वर्ज्जितं।निरस्तातिशयंसच्चिदविश्वसंतोऽक्लिष्टाणांअस्त्रसामतिर्दश्यम
वामनसगोचरंसप्रकाशैकरसस्वांतशसत्रमसनं॥दितीसर्वकल्याणानिलयंशात्रयातादृश्याय्यचि
तांज्ञात्वादेवंविरूपाच्चब्रह्मनामयथातदा॥स्वपित्वांआलिंगसाइनितामवावधुवावत्॥ ॥ब्रह्मा॥
अज्ञाबाह्निज्ञावात्वयादेवनिर्मितं॥इदृशींत्वांतिमयन्ना॥इतिकोत्रापराद्धितिआस्तांमम
दमझानांत्वयिसंनिहितयत्नो।निर्भयाकोपिनाप्रतत्कल्वस्वसापदस्पवा॥आवयोरेवद्वेयाविवाद
पिलिनोननापादयुग्मानफलदानायस्यनसयंतोपता॥विष्णास्माभ्यातुदेवनवा॥स्मिमहिम्नः
सदृशीतवाप्रनाय्यविधाधायमा।तूष्णीं।नावांव्यातिक्रमः॥किमत्रवेदंकर्त्तव्यमित्यवाप्यसरावि
तात्रज्ञानत्रिपात्किंचिपलपत्वामज्ञोन्यहाकारा॥श्रुत्वापार्द्दोविस्मृयंतवमायया॥मोहि
ताहंकातश्च॥हिमुनरेवाभिस्ता॥शांतर्विज्ञापितं॥किंबहुभंनीतां॥स्मिद्धधामीश्वर॥यूनोहमप २१२
रिच्छेद्यत्वंपरिच्छेद्यमुद्यत॥त्वामुखंरीतिमहादेवमीतानामाहिनिमग्नानं॥अतो॥व्यतिक्रमंपच्चे ४
ब्रह्मर्हसिशंकर॥इतिविज्ञापितस्ताभ्यांपरमेश्वर॥स्यामहेश्वरःप्रीतोनुग्रहीत्यतोदेवोस्मितपू १५

सर्वो विष्णुः ब्रह्मा सर्वात्मकोव्ययः। एतदुक्तं तथा लोकोत्पत्तिः कल्पितामहः ॥७॥ प्राकृतः कथितस्तेषु पुरुषा विहितो मया
सर्गश्च बुद्धिपूर्वस्तु द्विजाः प्राथमिकः शुभः ॥८॥ ॥ इति [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

॥सूत उवाच॥ ॥ततः श्रुत्वा [illegible] महेश्वरः॥ कृतांजलिः कृतात्मेव मिदं वचनमब्रवीत्॥१॥ पश्मय
तेश्च पुण्याद्वा पितुश्चाति कार्तिनस्तता। आवयेद्वा द्विजाः विप्रा नाना पापप्रणयास्य यातु॥२॥ वक्ष्या मि वो हितं
पुण्यं पुण्याद्वा पितुश्चाति [illegible] पापमदहैसमुद्
धृतं पक्षानां मुनिपुंगवा॥ श्री लिंगपरिवर्तितं देयो प्रकृतिर्यमरे हत्वा॥३॥ मूर्तिलिंगः पुरुषो विप्रा पापमर्दहैः समुद्
द्धृत्वा नत्वा पापमेवं वैस्तुष्टिर्मम विप्रा नसंशया॥४॥ ननिर्दहानंनं तस्माद्विप्रा लसपनुत्तमा वा लोन्मत्रविनेष
वमस्परं चक्षस्वादिन्नं॥५॥ ये हि मोक्षमनिरता मत्मनादिग्घाकिल्बिषा॥ पथ्योत्सवातिसोदंता विप्राध्यान प
रयात॥६॥ महादिव पथ्या निर्मंरतो स्वर्हरेतसः। अवयंति महादेवं तवाक्षनाका यसंज्ञनो॥७॥ रुद्रलोकम
नुप्राप्य नाति वर्ततिते पुनः। तस्माद्वर्षशतं दिव्यं श्रयकंयक्षलिंगिन॥८॥ तस्मात्र ता श्रीसुधाश्च प्रतिनो वि
श्राल पिता॥ नसाम्परिवदे द्विज्ञात्र वेतानत्रिलंघयेत्॥९॥ नहस्ता प्रियं श्रृणुपास्सुवं हहितार्थं नाहं यस्मा
त्रिंदनिपूर्वमस्मामहादेवं नसनिंदति॥१०॥ पक्ष्येताम्रजयं निसंसलश्चपतिशैवकं। एवमेषम हादेवो लो
कान्प्र हितकाम्यया॥११॥ पुण्ये युगे महायोगी क्री इति तस्मपुंहिता॥ एवं वरस नक्षंवतः सिद्धिमवाप्स्यथ
॥१२॥ अनुलमिहमहानयप्रयो शांशिवकथितं परमं पदनिदिश। यपगलन्न यमलो नमो हविशः प्राति

Indira Gandhi National Centre for the Arts

ततः प्रमुदिता विप्राः श्रुत्वैवं कथितं तदा। गंधोदकैः पुष्पैश्च कुशपुष्प
पतिताः सहसा शिरोभिः स्वयं॥१६॥ ततः प्रमुदिता विप्राः गायंति विविधैर्गुह्यैः कौरेशा पिसुस्वरैः॥१७॥
विनिर्मितं॥१७॥ श्रापयंति महाकुंभैः रुद्रिणं महेश्वरं। गायंति विविधैर्गुह्यैः कौरेश्वा पिसुस्वरैः॥
नमोस्त्वाधिदेवाय महादेवाय वै नमः। अर्द्धनारीशरीराय सांख्ययोगप्रवर्तिने॥१६॥ सुरचित्र विचित्र
नमोस्त्वाधिदेवाय महादेवाय वै नमः। अर्द्धनारीशरीराय सांख्ययोगप्रवर्तिने नमो भूतशंकराय॥१७॥
कुंडलाय सुरविनाशाय विरूपाक्ष। ब्रह्मणां मृगपतिवर्मसुवासुरस्थितदर्शिने नमो शंकराय॥१७॥
कुंडलाय सुरविनाशाय निरूपा॥ यक्षमां मृगपतिवर्मसुवासु स्वेष्टचित्तदर्शिने नमो शंकराय॥
ततस्ते मुनयः सर्वे प्र
ततस्तत्र मुनीनाह हंसरूप नाव महेश्वर॥ गतो विमृतपशाकृपवरंपुत्रपुत्रगाः॥१८॥ ततस्ते मुनयः सर्वेप्र
तिपत्य महेश्वरं स्वंगिरौ [illegible] विश्वामित्रस्तथैव च॥१९॥ गौतमो भिक्षुकेशश्च श्रुत्वा पुलस्त्यः पुलहः क्र
तुः मरीचि कश्यपश्चापि संवर्त्तश्च महातपाः॥२०॥ तेषां प्रमहादेव मिदं तव नमः स्ववत्स्य कानंतप
यचं वारुसं प्रतिलोमता॥ ॥ सैव्यासैव्य रूपमिवं व एतदि [illegible] जगतां परमे
श्व॥२३॥ यस्मिन्नंभा हरं ये पार्थास्तिवां सदा॥२४॥ ॥ध्याय॥३१॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥

स्कन्दपापुं वरुणगोवने छो कूर्मांमस्ते नागोपि नाकंवोक्तेपतेन। पंचमावरलौवेकंसं प्रत्यानंतरं वह्निः पश्चिम
निमुखं वैरो देहेत्र पालं समवेपेत। सर्वावरणदेवानां वहिर्वा पंचथवा। पंचमेमानि: साईमहोत्सुरतो
ज्ञेता ततःसमंततः प्रत्यासर्वां वेदेवयो नयः। खेचर [illegible] ब्र पद्मसिद्धा दैत्याप लक्ष्मा। अनंताघास्तनागेंद्र
नागेस्तत्कुलोद्भवै। डाकिनी भूतवेताला भूतज्ञेरवनायकाः। पातालवासी न स्मान्ये नानाया नीसुसुसम
वात्र नघः समदाग्निद्राग्निपदः कानना निसरांश्च। पत्रावः। पत्रावः पक्षिणो पशुः कीटाघास्तु द्रयोन
पः नागना श्च विधा कारा मृगा श्च स्तद्भोलयः। भुवनान्यंतरं उच्चतते ब्रह्मांड कोटयः। वह्निस्मात्संख्या
नि भुवनानि सहाश्चिपेः। ब्रह्मवाचं विदविदात्मकं तत्र ध्यानका रुद्रादत्रादि लुब्ध व स्थिताः। पञ्चेण
वंमाये पंचधा नाकैं ततः पदा पक्किं विदस्ति ब्रह्मवाकं विदात्मकं। तत्सर्वं शिवयोः पार्श्वे वुधा
मान्यतो यत्र [illegible] दाः सर्वे क्षित्यास्तत्संभुवास्तथा। सागरे प्रेसमाणं वदेवं देवी च सर्वदा॥
कुमार [illegible] गोपश्चा तपेउनन्य वे देवेश पंचाक्षरं कृदीनय ता। त्रिवेदेपत्तः पश्चा

Indira Gandhi National Centre for the Arts

शि॰

स्वयेसमेतो [illegible] समाप्नुकंस्तुदेवाः। द्वात्रिंशद्दादकैर्मुद्रैमध्यमंत्वादकावनं। साधयित्वा पश्चात्
स्पृक्साधयित्वा [illegible] योजयेत्। दद्याद्धूपगंधाद्यं ताम्बूलं सोपदंशकं॥ नीराजनादिकं कृत्वा प्रज्वलितं
समापयेत्। योगे प्रयोगानि विशिष्टान्येव साधयेत्। विनासाधनं न कुर्वीत तत्र किंचिन्न विलंबेसति।
शठस्यो येन कस्यापि व्यंगावे वानुतिष्ठतः। निष्फलं तेव कामानि कर्माणीति सतां कथा। तस्मात्तत्रा [illegible]
[illegible] सर्वगुणोपेतः॥ कुर्यात्काम्यानि कर्माणि फलसिद्धिप्रदीक्षति। इत्थं [illegible] संमाधाय [illegible] देवीप्र
णम्यं च। तन्नामतः समाधाय पश्चात् तत्स्तोत्रमुदीरयेत। ततः स्तोत्रजपश्चांते [illegible] तावद्धि जपे स्वं वा
[illegible] विद्यासह [illegible]। विद्या [illegible] कृत्वा पश्चाद्यथाक्रमं। पद्मोदयं पद्मा [illegible]
[illegible] येत्। तत्र हास्य देवेशं सर्वैनावरणैः सह। मंडलं गुरुवद्दद्यात् [illegible] करणैः सह। शिवाग्नि तस्योपाद्या
तत्सर्वमेवानुपूर्वशः। अथवात शिवायैव शिवक्षेत्रे समर्चयेत। शिवाग्नौ वायजेद्देवं होमद्रव्यैश्च सप्तभिः।
समस्तं वै यथान्यायं सर्वावरणदेवताः। [illegible] त्रिषु लोकेषु विश्रुताः। नास्मादभ्यधिकः कश्चि

५

त्॥ ॥ गुणकामे प्रजो [illegible] । सो मुनिश्चा [illegible] स्वयं गुणविस्तरं॥ ॥ सूत उवाच॥ अत्राप्युदाह
रंतीममितिहासं पुरातनं। महादेवस्य माहात्म्यं विष्णुश्चेव महात्मनः। पूर्वं त्रैलोक्यविजये विष्णुना समुदाहृतं। कस्मिंश्चिदथ से
ते जाते लोकाधिपतिः पुरा। प्रवृत्ते युद्धेषु प्रहृष्टश्च [illegible]। अथ [illegible] प्रांजलयः सर्वदेवाः सवासवाः। यत्रास्ते वि
श्वरूपा [illegible] सिद्धप्रसह्य [illegible] सांगना। महादेव [illegible] सर्वे वपर्व
ताः॥ अस्ति [illegible]। यं धाता चैव कर्त्ता च यं लोकान्तु सृजसि प्रभो। यत्प्रसादात् [illegible] कल्याणं प्रा
प्तं त्रैलोक्य [illegible] सर्वे [illegible]। एवमुक्तः सुरैर्विष्णुः सिद्धेश्वर [illegible] प्रत्युवाच ततो दे
वः सर्वां [illegible]। [illegible] कालं कालकृन्तः प्रभुः। येनादृष्ट
[illegible] लोका [illegible]। तस्येवं च प्रसादेन आदौ सिद्धत्वमागतं। [illegible] सितेमया। उदस्थ
पु लोकेहं शापितस्तदा। सहस्रशीर्षा [illegible] सहस्रपात् [illegible] निर्मले [illegible]
[illegible] सहस्रशीर्षो [illegible] सहस्राक्षः [illegible]

Indira Gandhi National Centre for the Arts

महायोगं पुरुषं कावनप्रज्ञः । कृष्णाजिनधरं देवं कमण्डलुविभूषितं । निमिषं [illegible] मात्रेण प्राप्तोसि पुरुषोत्तमः । ततो मामब्र-
वीद्धृष्ट्वा स देवो लोकनमस्कृतः ॥ कस्त्वं कुतो वा किंवेह तिष्ठसे वद मे विभो । अहं कर्त्तास्मि लोकानां [illegible] ततो मुखमथ एवमु-
क्तस्तदा तेन ब्रह्मणा हि मुवाच तं । अहं कर्त्ता च लोकानां संहर्त्ता च पुनः पुनः ॥ एवं संभाष [illegible] धिष्ठ । उत्तं-
गादि प्रमाणानां तथा पद्मालयं परमावधिष्ठितौ । ब्रह्माणं तस्तामालोक्य विस्मितो वत तदा नद्यः । तेजसा [illegible] वते नाथ सर्वं तोति-
कृतं ततं । वद्धमानं तदा वब्धावत्यंतपरमाद्भुतः । अतिद्रावती ब्रह्मा लंब्रह्मावाहं च यो । दिव्यं न्नर्मिवावस्पतिघं तं ब्रह्मा लं
तस्यवांनरा मध्ये तु पश्याव विपुलप्रं । शदेशमात्रं मध्यरूपं गिंपनमदी । शिवात्र । मवव क्रां वनेमध्ये न शैलं न वविरा-
जतं । अनिर्देश्यमसितं वलस्यौलद्यं पुनः पुनः ॥ महौजसं महाघोरं वद्धमानं न पांतदा । ब्रह्मा मलापतन्यसांसर्धं
तनपंकनं । अस्यामि गंस्यपो तौ वा ॥ घतेमं अमं अकारणं । घोरत्रपिलिमस्पर्ध्धनिं दंतमिव रोदसी । ततोमा प्रवीक्ष्य स्म अधो १२
गच्छते द्वितः । अतमस्य विज्ञानी ज्ञानी मोलिंगास्पनुमहात्मनः । अहमद्य मिष्यामि पावदे तो हृश्यते । तदा तो समपंक्रुवा
गतान्दं मतश्वह । ततो वर्षसहस्रं तु अहं पुनर्घोगतः ॥ न वपश्यामि तस्यांतां भीतश्चाती न दातो समपंक्रुवा गांत्रं मुब्रह्मनं

१

श्यः । तत्राब्रसा वशांतश्च नवांतं न स्य पश्यति । समागतो मया सार्द्धं तत्रैव च महामसि । ततो विस्मयमापन्नौ भीतौ तस्य महात्म-
नः । मायया मोहितौ तेन तस्य संस्तौ व्यवस्थितौ । ततो ध्यात्वा ततो अहं [illegible] तं सुखं । प्रस्वं विविधनं थैव लोकानां प्रभुमव्य-
यं । ब्रह्मांजलिपुटो भूत्वा ततः सोमश वा यप शूलिनं । महाभैरवनादाय भीमरूपाय दंष्ट्रिणे । अव्यक्तायप्रसदांताय नमस्कारं प्रकुर्म-
हे । नमोस्तु ते लोकसुरेश देव नमोस्तु ते महात्मने । नमोस्तु ते शाश्वतसिद्धयोने नमोस्तु ते सर्वजगत्प्रतिष्ठ । परमेष्ठी परं ब्रह्म
अक्षरं परमं पदं । घेष्ठश्च वामदेवश्च रुद्रः स्कंदः शिवः प्रभुः । त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारस्त्वमोंकारः परंपदं । स्वाहाकारो नमस्कार-
स्त्वं कर्मणां । स्वधाकारश्च [illegible] यच्च व्रत नियमास्तथा । वेदालोकाश्च देवाश्च देवाश्च सर्वगणावनेस सर्वशः ॥ आकाशस्य च
शब्दश्च भूतानां प्रभवाव्ययं । भूमेर्गंधो रसश्चापां तेजो रूपं महेश्वर । वायोः स्पर्शश्च देवश्च वपुश्चंद्रमसस्तथा । बुद्धौ ज्ञानं
वदे वेश प्रकृतौ वीजमेव च । त्वं कर्ता सर्वभूतानां कालो मृत्युर्यमोंतकः । त्वं धारयसि लोकांस्त्रीनिस्त्वमेव सृजसि प्रभो । पू-
र्वेण वदनेन त्वमिंद्रत्वं च प्रकाससे । दक्षिणेन तु वक्रेण लोकान्संक्षिपसे प्रभो ।। पश्चिमेन तु वक्रेण [illegible] उ-
त्तरेण तु वक्रेण सौम्येनैव व्यवस्थितः ॥ नमसेद [illegible] देवलोकानां प्रभवा [illegible] मद्भुतश्वसह

Indira Gandhi National Centre for the Arts

खिनगसाध्या विद्याधरा नागाश्चारणा वनतपोधना ४। वालिखिल्या महात्मानी स्तप ४ सिद्धाश्च मुनयः ४ चन्न ४ प्रसूता देवेशाये
वान्ये नियतव्रता ४। उमा शीतासिनी वाली कुहूर्गायत्रिरेव च। लक्ष्मी ४ कीर्तिर्धृति र्मेधा लज्जा शान्तिः पुष्टि ४ क्षमा। तुष्टि पुष्टि ४ क्रि
या चैव या च देवी सरस्वती॥ चन्नप्रसूता देवेशसंध्या रात्रिस्तथैव च। सर्वा पुत्रा नाम भुत प्रभोवन मोस्कते। वंदस हस्र शिवरायव
नरूपधारिणे। नमोस्कते त्रिपथगलोकधारिणे नमोस्कते पहित्रा आरिणेन मोस्कते विवस्वनवर्म्म वारिणे। नमोस्कते वज्रपिणास
यकेवक्रपाणिने। नमोस्कते नस्मविमृधितां गान मोस्कते कामशरीर नाशना। नमोस्कते देवहिरण्यवाससे नमोस्कते देवहिरण्य
वोहवे। नमोस्कदेवहिरण्यरूप नमोस्कते देवहिरण्यनाभ नमोस्कते नेत्रसहस्रचित्रे नाभ नमोस्कते देवहिरण्यरेता। नमोस्कते
नेदेवहिरण्यवर्ण नमोस्कते देवहिरण्यगर्भ नमोस्कते देवहिरण्यचीर नमोस्कते देवहिरण्यदायिने। नमोस्कते देवहिर
ण्यमालिने नमोस्कते देवहिरण्यवाहिने। नमोस्कते देवहिरण्यवर्म्मनेन मोस्कते भैरवनाद नाद नमोस्कते भैरववेगवेग।
नमोस्कते शंकरनीलकंता। नमोस्कते देवहिरण्यवाहिने। नमोस्कते देवहिरण्यवर्म्मनेन मोस्कते भैरवनाद नाद नमस्कते
भैरववेगवेग। नमोस्कते शंकरनीलकंठा। नमोस्कते दिव्यसहस्रवाहे॥ नमोस्कते वर्त्तनवादनप्रिय एवं संस्तूयमानस्तव्यक्तो। १२

२

ध्यतो लोकाः स भवति न भवति न भवन्नियतः पुनः। सर्वेश्वरान्भूतस्य हरस्यामितेतजसः। अष्टोत्तरसहस्तुनाम्नां शर्वस्य मे शृणु। प
क्त्वा मत्तु जप्यायां सर्वान्कामानवाप्स्यसि॥ ॥ॐ स्थिरः स्थाणुः प्रभुर्भविः प्रवरो वरदो वरः। सर्वात्मा सर्वविख्यातः शर्वः सकरो भवः। ज
टी चर्मी शिखंडी च सर्वांगः सर्वभावनः। हरश्च हरिणाक्षश्च सर्वभूतहरः प्रभुः। प्रवृत्तिश्च निवृत्तिश्च नियतः शाश्वतो ध्रुवः। श्मशानवा
सी भगवान्खचरो गोचरोर्दनः। अभिवाद्यो महाकर्मा तपस्वी भूतभावनः। उन्मत्तवेषः प्रच्छन्नः सर्वलोकप्रजापतिः। महारूपो महा
कायः सर्वरूपो महायशाः। महात्मा सर्वभूतात्मा विश्वरूपो महाहनुः। लोकपालोन्तर्हितात्मा प्रसादो हयगर्दभिः। पवित्रश्च
महांश्चैव नियमो नियमाश्रितः। सर्वकर्म्मा स्वयंभूत आदिरादिकरो निधिः। सहस्राक्षो विशालाक्षः सोमो नक्षत्रसाधकः। चन्द्रः
सूर्यः शनिः केतुर्ग्रहो ग्रहपतिर्वरः। आदिरादोलयः कर्त्ता मृगवाणार्पणोऽनघः। महातपा घोरतपा अदीनो दीनसाधकः। संव
त्सरकरो मंत्रः प्रमाणं परमं तपः। योगी योज्यो महाबीजो महारेता महाबलः। सुवर्णरेताः सर्वज्ञः सुबीजो वृषवाहनः। दशबा
हुस्त्वनिमिषो नीलकंठ उमापतिः। विश्वरूपः स्वयंश्रेष्ठो बलवीरो बलो गणः। गणकर्त्ता गणपतिर्दिग्वासाः काम एव च। मंत्रवि
त्परमो मंत्रः सर्वभावकरो हरः। कमण्डलुधरो धन्वी वाणहस्तः कपालवान्। अशनी शतघ्नी षड्गी पट्टिशी वायुधी महान्। स्रु
वहस्तः सुरूपश्च तेजस्तेजस्करो निधिः। उष्णीषी च सुवक्त्रश्च उदग्रो विनतस्तथा। दीर्घश्च हरिकेशश्च सुतीर्थः कृष्ण एव च। शृगा

Indira Gandhi National Centre for the Arts

लरूपः। सिद्धार्थस्सिद्धार्थः सर्वभूतशुभंकरः॥ अजश्च बहुरूपश्च गंधधारी कपर्द्दिणः। ऊर्द्धरेता ऊर्द्धलिंग ऊर्द्धशायी नभस्थलः॥ त्रिजटी
चीरवासाश्च रुद्रः सेनापतिर्विभुः॥ अहश्चरो नक्तञ्चरस्तिग्ममन्युः सुवर्चसः॥ गजहा दैत्यहा कालो लोकधाता गुणाकरः॥ सिंहशार्दू
लरूपश्च आर्द्रचर्माम्बरावृतः। कालयोगी महानादः सर्वकामश्चतुःपथः॥ निशाचरः प्रेतचारी भूतचारी भूतचारी महेश्वरः॥ ब
हुभूतो बहुधरः स्वर्भानुरमितो गतिः॥ नृत्यप्रियो नित्यनर्तो नर्त्तकः सर्वलालसः। घोरो महातपाः पाशो नित्यो गिरिरुहो नभः सहस्र
हस्तो विजयो व्यवसायो ह्यतन्द्रितः। अमर्षणो मर्षणात्मा यज्ञहा कामनाशकः। दक्षयागापहारी च सुसहो मध्यमस्तथा।
तेजोपहारी बलहा मुदितोर्थो जितो वरः॥ गम्भीरघोषो गम्भीरो गम्भीरबलवाहनः। न्यग्रोधरूपो न्यग्रोधो वृक्षकर्णस्थितिः प्रभुः॥ सुतीक्ष्णद
शनश्चैव महाकायो महाननः। विष्वक्सेनो महायज्ञः संयुगापीडवाहनः। तीक्ष्णतापश्च हर्य्यश्वः सहायः सर्व्वकालवित्॥ विष्णुः प्रसा
दितो यज्ञः समुद्रो वडवामुखः। हुताशनसहायश्च प्रशान्तात्मा हुताशनः। उग्रतेजो महातेजा जयो विजयकालवित्॥ ज्योतिषाम
यनं सिद्धिः सर्वविग्रह एव च। शिखी दण्डी जटी ज्वाली मूर्त्तिजो मूर्द्धगो बली। वैणवी पणवी ताली कालः कालकटंकटः॥ नक्षत्र
विग्रहमतीर्गुणबुद्धिर्लयोगमः। प्रजापतिर्विश्वबाहुर्विभागः सर्वतोमुखः॥ विमोचनः सुसरणो हिरण्यकवचोद्भवः॥ मेढ्रजो
बलचारी च महीचारी स्रुतस्तथा। सर्वतूर्यनिनादी च सर्वातोद्यपरिग्रहः॥ व्यालरूपो गुहावासी गुहो माली तरंगवित्॥ त्रिदशस्त्रिका

लधृक्कर्म्मसर्वबन्धविमोचनः॥ बन्धनस्त्वसुरेन्द्राणां युधि शत्रुविनाशनः॥ सांख्यप्रसादो दुर्वासाः सर्वसाधुनिषेवितः। प्रस्कन्दनो विभा
गज्ञो अतुल्यो यज्ञभागवित्। सर्ववासः सर्वचारी दुर्वासा वासवोमरः॥ हेमो हेमकरो यज्ञः सर्वधारी धरोत्तमः॥ लोहिताक्षो महाक्षश्च विज
याक्षो विशारदः। संग्रहो निग्रहः कर्म्म सर्वदर्प्पविनाशनः॥ मुख्यो मुख्यश्च देहश्च देहर्द्धिः सर्वकामदः। सर्वकालप्रसादश्च सुबलो ब
लरूपधृक्। सर्वकामवरश्चैव सर्वतो सर्वतोमुखः॥ आकाशनिर्विरूपश्च निपाती ह्यवशः खगः॥ रौद्ररूपोंशुरादित्यो बहुरश्मिः सुवर्च
सी॥ वसुवेगो महावेगो मनोवेगो निशाचरः॥ सर्ववासी श्रियावास उपदेशकरो हरः॥ मुनिरात्मा निरालोकः संभोग्यश्च सहस्रदः॥ पक्षी च
पक्षरूपश्च अतिदीप्तो विशांपतिः। उन्मादो मदनः कामो ह्यश्वत्थोर्थकरो यशः॥ वामदेवश्च वामश्च प्राग्दक्षिणश्च वामनः॥ सिद्धयोगी
महर्षिश्च सिद्धार्थः सिद्धसाधकः॥ भिक्षुश्च भिक्षुरूपश्च विपणो मृदुरव्ययः॥ महासेनो विशाखश्च षष्टिभागो गवांपतिः॥ वज्रहस्तश्च विष्
कम्भी च चमूस्तम्भन एव च। उत्तरउत्तरकरः कालो मधुर्मधुकलोचनः॥ वाचस्पत्यो वाजसनो नित्यमाश्रमपूजितः॥ ब्रह्मचारी लोकचारी सर्वचा
री विचारवित्॥ ईशान ईश्वरः कालो निशाचारी पिनाकधृक्॥ निमित्तस्थो निमित्तश्च नन्दिर्नन्दिकरो हरिः॥ नन्दीश्वरश्च नन्दी च नन्दनो न
न्दिवर्द्धनः॥ भगस्याक्षिनिहन्ता च कालो ब्रह्मा पितामहः॥ चतुर्मुखो महालिंगश्चारुलिंगस्तथैव च॥ लिंगाध्यक्षः सुराध्यक्षो युगावहः॥ बी
जाध्यक्षो बीजकर्त्ता अध्यात्मानुगतो बलः॥ इतिहासः सकल्पश्च गौतमोथ निशाकरः॥ दम्भो ह्यदम्भो वैदम्भो वश्यो वशकरः कलि।

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

लोककर्त्ता पशुपतिर्महाकर्त्ता ह्यनौषधिः ॥ अक्षरं परमं ब्रह्म बलवाञ्छक्र एव च ॥ नीतिर्ह्यनीतिः शुद्धात्मा शुद्धो मान्यो गतागतः ॥ बहुप्र-
सादः सुस्वप्नो दर्पणोऽथ त्वमित्रजित् ॥ वेदकारो मंत्रकारो विद्वान्समरमर्द्दनः ॥ महामेघनिवासी च महाघोरो वशीकरः ॥ अग्निज्वालो महा-
ज्वालः अतिधूम्रो हुतो हविः ॥ वृषणः शंकरो नित्यो वर्च्चस्वी धूमकेतनः ॥ नीलस्तथांगलुब्धश्च शोभनो निरवग्रहः ॥ स्वस्तिदः स्वस्तिभावश्च भा-
गी भागकरो लघुः ॥ उत्संगश्च महांगश्च महागर्भपरायणः ॥ कृष्णवर्णः सुवर्णश्च इंद्रियं सर्वदेहिनां ॥ महापादो महाहस्तो महाकायो म-
हायशाः ॥ महामूर्द्धा महामात्रो महानेत्रो निशालयः ॥ महांतको महाकर्णो महोष्ठश्च महाहनुः ॥ महानासो महाकंबुर्महाग्रीवः श्मशा-
नभाक् ॥ महावक्षा महोरस्को ह्यंतरात्मा मृगालयः ॥ लंबनो लंबितोष्ठश्च महामायः पयोनिधिः ॥ महादंतो महादंष्ट्रो महाजिह्वो महामु-
खः ॥ महानखो महारोमा महाकेशो महाजटः ॥ प्रसन्नः प्रसादश्च प्रत्ययो गिरिसाधनः ॥ स्नेहनोऽस्नेहनश्चैव अजितश्च महामुनिः ॥ वृ-
क्षाकारो वृक्षकेतुरनलो वायुवाहनः ॥ मंडली मेरुधामा च देवाधिपतिरेव च ॥ अथर्वशीर्षः सामास्य ऋक्सहस्रमितेक्षणः ॥ यजुःपा-
दभुजो गुह्यः प्रकाशो जंगमस्तथा ॥ अमोघार्थः प्रसादश्च अभिगम्यः सुदर्शनः ॥ उपकारः प्रियः सर्वः कनकः कांचनच्छविः ॥ नाभिर्नंदि-
करो भावः पुष्करः स्थपतिः स्थिरः ॥ द्वादशस्त्रासनश्चाद्यो यज्ञो यज्ञसमाहितः ॥ रक्तनीलः कलिः कालो मकरः कालपूजितः ॥ सगणो ग-
णकारश्च भूतवाहनसारथिः ॥ भस्मशायी भस्मगोप्ता भस्मभूतस्तरुर्गणः ॥ लोकपालस्तथा लोको महात्मा सर्वपूजितः ॥ शुक्ल- २१

॥ ॥लोमश उवाच॥ ॥तदा ते गर्जमानाश्च आक्षिपंतः सुरान्बलात् ॥ शतकोटिप्रमुख्यास्तान्महाबलपराक्रमाः ॥१॥ विमानमा-
रुह्य तदा महात्मा वैरोचनिः सर्वबलेन सार्द्धं ॥ दैत्यैः समेतो विविधैर्महाबलैः सुरान्प्रद्राव महाभयावहः ॥२॥ स्वानि
रूपाणि विचित्रं ते समापेदुः सहस्रशः ॥ केचिद्व्याघ्रसमारूढाः महिषांश्च तथापरे ॥३॥ अश्वांश्चैव समारूढाः द्वीपांके
स्तथापरे ॥ सिंहांस्तथापरे रूढाः शार्दूलान्सुरभांस्तथा ॥४॥ गृध्रान्केचित्समारूढाः कुलिंगान्गवयांस्तथा ॥ मयूरान्राजहंसां-
श्च मकरांश्च तथापरे ॥५॥ केचिद्धयान्समारूढा उष्ट्रान्खरतरानपि ॥ गजाश्वरान्यपरे वृषशकटांश्च तथापरे ॥६॥ पदाता
बहवो दैत्याः खड्गशक्त्यृष्टिपाणयः ॥ परिघाः पट्टिशाः पाशाः शूलमुद्गरपाणयः ॥७॥ असिलोमाचिताः केचिद्भूशुंडि
परिघायुधाः ॥ हयनागरताश्चान्ये समारूढाः प्रहारिणः ॥८॥ विमानानि समारूढाः बलिमुख्या सहस्रशः ॥ स्पर्द्धमानास्त-
थान्योन्यं गर्जितश्च मुहुर्मुहुः ॥९॥ वृषपर्वा उवाच ॥ देवं बलिनं दैत्यपुंगवो त्वया कृतं महाबाहो इंद्रेण सह संगमं ॥१०॥
विश्वासो नैव कर्त्तव्यो दुर्हृदा च कथंचन ॥ अनेनापि हितुच्छेन वैरिणापि कथंचन ॥११॥ मैत्री बुद्धिमता कार्या आपद्य-
पि विवर्त्तते ॥ न विश्वसेत्पूर्वविरोधिना च विभ्रंशनितिः स्वार्थपरो विवर्त्तणोः ॥१२॥ विश्वासासंप्रभवाद्दराः पुन-
र्भवंति ते क्लेशपरा नवाश्च यथा ॥ संमानितास्मो पबले त्वयाधुना पुरा न दृष्टाः कथमद्य वै पुनः ॥१३॥ मैत्रं विकर्तुं ज्यलक्षणं
बलस्मादुक्तं युद्धपराश्च सर्वे दस्यू वुष्येद्राधर्षी मोदुकाम व्यघ चव्किलाः ॥१४॥ वाजैः छत्रैः पताकैश्च रणभूमिसमंड-
यत्र ॥ वृत्रमेर्दिशाः सर्वा लोपितं वनभस्तलं ॥१५॥ तथा सर्वे सुरास्त्वत्रा दैत्यान्प्रतिसमुत्सुकाः ॥ पीत्वामृतं महाभाग्या-
हनात्कंधरं शितिनः ॥१६॥ गजारूढो महेंद्रोपि वज्रपाणिः प्रतापवान् ॥ सूर्यश्चो उच्चैःश्रवारूढो मृगारूढः शशी तथा ॥१७॥ यमो

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

महिषेणमारूढोनेस्थितः प्रेतवाहनः॥ ... स्थयापाशी ... मारूढः सदा गतिः॥ १८॥ कुबेरः पुष्पकारूढो लोकपालः ॥ शिव
सखा तथा विमानसंयुक्ताः सर्वदेवाः स्वगान्विताः॥ १९॥ कुबेरः पुष्पकारूढो वृषारूढः शिवस्तथा छत्रचामरसंवीताः
योमिता विजयस्थिया प्रणम्य विष्णुं ते सर्वे ईश्वराः जयकांक्षिणः॥ २०॥ ते विष्णुना ह्यनुज्ञाताः असुरान्प्रति वेग्य
असुरा पि महाकाया भीमा ह्यमी महाविक्रमाः॥ २१॥ तेषां घोरमभूद्युद्धं दैत्यानां दानवैः सह। तुमुलं च मदा घोरं सर्वभूत
भयावहं॥ २२॥ शस्त्रधारा चितं सर्वं वस्त्रपरमाद्भुतं ततश्च खरा शब्दा बभूवुः स्वदिशो दश॥ २३॥ ततो निमिषमा
त्रेण शरघातैफला भवताः ततो भरनारा वैरा हता पतन्भुवि॥ २४॥ विषमा नीस्तथा केचिद्विधुरश्चापरा त्रेण
शैर्नन्मा निपतित्ता नारा वैः शकलीकृताः॥ २५॥ सुरप्रहरिताः केचिन्मुक्ताः स्थविपोथिताः शिलीमुखैरिता सत्रभयाः
केचिद्दैत्या दानवा ह्यसास्थ्या॥ २६॥ एवं भये दानवानां वर्तमाने यदृच्छया देवा गर्जमानाः समंतात्। शंखवादित्रघोषेण पूरि
तं वै जगत्त्रयं॥ २७॥ देवान्प्रतिकृतामर्षा दानवाः सुमहाबलाः बलिप्रभृतयः सर्वे सम्भ्रमेणोत्थिता पुनः॥ २८॥ विमा
नैः सूर्यसंकाशैः अनेकैश्च समन्विताः द्वंद्वयुद्धं सुमुलं देवानां दानवैः सह॥ २९॥ बलिना दानवेंद्रेण महेन्द्रो युयुधे तदा
तथा यमो महाबाहुर्नमुचेः सह संगमः॥ ३०॥ नैर्ऋतः ... मेघघासी कुंभेन संगतः। निकुंभेनैव सुमहद्ध्वद्वकेसराम
तिः॥ ३१॥ सुरंकृणकुबेरश्च युद्धं चक्रे तदद्भुतं॥ राक्षसदा ... घातः केतुश्चैव बभूव ह॥ ३२॥ केवलं सुरवमाश्रित्य प्रसा
र्य सुरारणं। दंष्ट्राकरालं भयानकं तदा स्वर्गस्थि देवगणा भयातुराः॥ ३३॥ पद्भ्यां तु युक्तो पि महेन्द्रमुख्याः सलोकपाल
ः सुरसिद्धसंघाः। केचिद्भयात् ... तथा परे गणनाथं च सन्नया॥ ३४॥ केचिद्दुर्गां गजभयाभिभूताः केचिद्भया १५८

त्रःपतिताः पृथिव्यां रात्रौ भयाद्द्रुता सर्वे पलायनपरा भवत॥ ३५॥ रात्रेश्च शिरसा स्थपो दैत्यानां विजयः कृतः। दौत्याः प्रजेजयमाप
सुराणां वधकांक्षिणः॥ ३६॥ राहो पुरस्कृत्य पि सुरा दुन्दुभिर्दुसमा ... वर्णं शमभ्यानो महातारा इत्यदानं शक्रमेवावधाव
त॥ ३७॥ तथैव सर्वा स्थसमा नासुराश्चैको यद्गृष्यते सर्वगश्च॥ ये च पुरस्कृत्य तदा सर्वे देवाः स्वराचिताः॥ ३८॥ दुन्दुभ
संघसंवीता महीं हि त्वागता दिवं। याच द्विवंगता देवा राक्षसात्सुरोगमत॥ ३९॥ राशिनं भक्षमाणेपि वेगेन महत्ता
त्रस्ता शिवं शरणमाकांक्षन्द्रोपि जयविह्वलः॥ ४०॥ समभ्येत्य प्रणम्य शंभुं तदा स्तुति परो भवत्॥ ॥ वंदनवाक्य॥ ॥नमो
देव महादेव देवदेव जगत्पते॥ ४१॥ त्वं नाथो भवदेवेश त्राहि मां शरणागतं॥ एवमुक्तस्तदा शंभुराविर्भूतस्ततः स्वयं॥ ४२॥ भ
मेघीः शशिनं वीक्ष्य जटाजूटोपरि क्षिपत॥ शातत्रयथा पुच्छश्च भूते शशिरोपरि॥ ४३॥ ता वज्राङ्कः समायातः स्वयम
नक्षदाशिवं॥ ॥ शक्ररुवाच॥ ॥ नमः शिवाय शांताय ब्रह्मणे परमात्मने॥ ४४॥ लिंगरूपधरायैव देवत्वानंतो भि जगत्पते
भूतावासाय देवाय भूतानां पतये नमः॥ ४५॥ महादेव नमस्तेस्तु जगदानंदहेतवे। भयाद्भयं हतो सौ आगतोहं त्वदंति
के॥ ४६॥ सर्वेषां मे च भूतानां आश्रयस्त्वं न संशयः। राहो दर्शनं न दृष्टः सो मे नाथो भवत्विह॥ शिरास्येव च वह्नये वंदे शंभु
वनेश्वरः॥ ४७॥ राशिनो हि भयाच्चैव अमृतं हरितं तदा। सर्वे दृष्टं ... रूपं गाङ्गस्थ्यावत्र॥ ४८॥ तानि सर्वाणि दृ
ष्टानि शंभुना परमेष्ठिना। आश्रयोहं च सर्वेषां भूतानां नात्र संशयः। असुराणां सुराणां च सर्वेषां मा पबर्ल... ॥ ४९॥ एव
मुक्त्वा तदा शक्रः प्रणम्य शिरसा शिवं। मो सौ ... बद्धो अमृतं च जगत्यजत्॥ ५०॥ तेन तस्य हि जातानि शिरांसि सु
बहून्यपि। ... मनोहरं॥ ५१॥ ... शिरसि शिरोभूषणं तत्तस्तत्॥ असना कालकूट

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

स्पतीलकंवोभवद्विजाः॥५२॥देवानांकार्यसिद्ध्यर्थंमुंडमालातथाकृता॥शिरसाधृतयायांकंमुस्रयावैमुंडम तया॥मुमुक्षुर्नंयमद
देवानामभयप्रदः॥५३॥ववंधराङ्गंशिरसामहात्मादेवाधिदेवस्त्रिपुरांतकोहर॥गजासुरोयेननिपातितोमहानपांधका
येनकृतश्चचूर्णः॥५४॥गंगाधृतायेनशिरस्फमध्येचंद्रंचचूडेकृतवान्त्रयापह॥वेदाःपुराणानितथागमाश्चतथैवनाना
श्रुतयोपिशास्त्रं॥५५॥जल्पंतिनानामतभेदभेदैर्मीमांसमानाश्चभवंतिमूकाः॥नानागमावर्णपिमितप्रभेदैर्नित्रूप्यम
णोजगदेकबंधुः॥५६॥शिवंहिनित्यंपरमात्मदेवंयेनापिनित्यंपरमात्मदेवंवीरायतंमूढजनाःप्रमात्राःशिवंतडा
नंशितिपरात्मरूपं॥५७॥यनेवसर्वंविधृतंवयेनयेनाश्रितंयेनकृतंयमग्रे॥यस्माच्छिभूतंहिजगत्स्वदृश्यतेलिंग
कितंयत्रभयाकितंच॥५८॥दृष्टंत्वदृष्टंपरमंपरेषांतैर्नंदभाग्यानिरपत्रमाश्च॥मैर्नश्रुतोनचदृष्टःकदाविद्वेदांतवेद्यः
परमात्माथिवश्च॥५९॥आद्योवापिदरिद्रोवानत्तमोत्यधमोपिवा॥शिवभक्तिरतोनित्यंशिवएवनसंशयः॥६०॥
योवोपरकृतांपूजांशिवस्यापरिशोभितां॥दृष्ट्वाप्रतोषमायातिदायंप्राप्नोतितत्समं॥६१॥यदीपमालांकुर्वंतिके
र्तिकांश्रद्धयान्विताः॥यावत्कालंप्रज्वलंतिदीपास्तेलिंगमग्रतः॥६२॥तावद्युगसहस्राणिदाताश्वर्गेमहीयते॥को
सुंभतैलसंयुक्तादीपादत्ताःशिवालये॥६३॥दातास्तेपिकैलासेशिवेनसहमोदते॥अतसीतैलयुक्तायैर्दीपादत्ताः
शिवालये॥६४॥दशपूर्वैर्दशावरैःतेस्मेताशिवालये॥ज्ञानिनोपिहिजायंतेदीपदानफलेनहि॥६५॥तिलातेले
नसंयुक्ताःदीपादत्ताःशिवालये॥तेशिवंयातिसंयुक्ताःकुलानांवशतेनवै॥६६॥घृताक्तायैःकृपादीपादीपिताश्च १५२
शिवालये॥तेयांतिपरमंस्थानंकुललक्षसमन्वितः॥६७॥कर्पूरागरुधूपैश्चयेयजंतिसदाशिवं॥आरात्रिकांमक
२

पूरायेकुर्वंतिदिनेदिने॥६८॥तैशाप्नुवंतिसमायुज्यंनात्रकार्याविचारणा॥एककालंद्विकालंवात्रिकालंयेत्यर्तद्विताः॥
६९॥लिंगार्चनंप्रकुर्वंतितेरुद्रानात्रसंशयः॥रुद्राक्षधारणंयेवकुर्वंशिवपूजने॥७०॥दानेतपसितीर्थेवपर्वकाले
त्यतंद्रिताः॥तेषांप्रमुक्तंसर्वंता वधावद्वक्ष्याम्यिघोडश॥७१॥एतेषांद्वौविविज्ञेयौश्रेष्ठौधारण्यिनुनरैः॥रुद्राक्षा
णांपंचमुखस्सयावैकमुखमस्मृतः॥७३॥येधारयंत्येकमुखंरुद्राक्षंनित्यमेवहि॥जीवन्मुक्ताश्चविज्ञेयानरास्तेनात्रसं
शयः॥७४॥येरुद्राक्षंपंचमुखंधारयंत्यनिशंनराः॥रुद्रलोकंवगच्छंतिरुद्रेणसहमोदते॥७५॥जपस्तपःक्रियायो
गश्नानदेवार्चनादिकं॥यत्क्रियतेशुभंकार्मत्यनंतंवाक्षधारणात॥७६॥शुनःकंवनिवद्धोपिरुद्राक्षोयदिवर्त्तते॥
घापिसंतारितस्तेननात्रकार्याविचारणा॥७७॥यथारुद्राक्षसंबंधात्पापमाथिह्रस्वयंज्वेत॥एवंज्ञात्वाशुभंकर्मकार्यंरुद्रा
क्षवंधनात॥७८॥त्रिपुंड्रधारणंयेषांविभूत्यांमंत्रपूतया॥तेरुद्रलोकेरुद्राश्चजायंतेनसंशयः॥७९॥कपिलायाश्च
संगृह्यगोमयंस्वांतरिक्षगंशुष्कंकृत्वायत्नात्विभूत्यर्थंशिवप्रियेः॥८०॥विभूतीतिसमाख्यातासर्वपापप्रणाशिनी॥
ललाटेंगुष्ठलेखावक्षआदौभाव्याप्रयत्नतः॥८१॥मध्यमांवर्जयित्वातुअंगुलीकद्वयेनवा॥एवंत्रिलेखासंपर्कंलला
टेयस्यदृश्यते॥८२॥सशैवःशिववद्वंद्योदर्शनात्पापनाशनः॥जटाधरोप्यपेशैवाःसप्तपंचनवारधाया॥८३॥
जसपेक्षापयिष्यंतिशैवेनविविधायुताः॥तेशिवंप्राप्नुवंतीवनात्रकार्याविचारणा॥८४॥रुद्राक्षधारणंकार्यंवि

Indira Gandhi National
Centre for the Arts.

वमन्त्रै विशेषतः। अल्पेनवाप्तमहत्वेनपूजितोवामदा शिवः॥८५॥ कुलकोटिसमुद्धृत्यशिवेनसहमोदते। तस्माच्छि
वात्परतरन्नास्तिकिंचिद्द्विजोत्तमाः॥८६॥ यदेवमुच्यतेशास्त्रेतत्सर्वंशिवकारिणांशिवोदाताहिलोकानांकर्तावै
वानुमोदिता॥८७॥ शिवशक्त्यात्मकंविश्वंज्ञानीयंद्विजोत्तमाः॥ शिवस्त्वद्वरंन्नास्त्यप्यतेमहतोभयात्॥८८॥
तस्माच्छिवंचिंतयतां वस्मयतां वद्विजोत्तमाः॥ ॥ऋषयऊचुः॥ ॥सोमनाथस्यमाहात्म्यंचतंतस्यप्रसादतः॥८९॥
राहोशिराभयात्सर्वदंदिताःपरमेष्ठिनाः। सुराश्चेंद्रादयश्चाच्यतामियुद्धेसुदारुणे॥९०॥ अतऊर्द्ध्वसुराःसर्वेकिम
कुर्वतनद्वच्यतां शिवस्यमहिमानंदिश्कृतंतत्वमुखाज्ज्ञतं॥९१॥ महिमानंशिवस्यापकथ्यतांपरमार्थतः॥ ॥लो
मशउवाच॥ ॥यदाहिदैत्यैश्चपराजिताःसुराःशंभुंतुसर्वेशरणंप्रपन्नाःशिवंप्रणेमुःसहसासुरोत्तमायुद्धायसर्वेवम
नोदधुस्तदा॥९२॥ तथैवादैत्यायुद्धमानास्तदानीमुत्साहयुक्तानिबलाश्चसर्वे। देवैस्समेताश्चपुनःपुनश्चयुद्धप्रवकु
परमाश्चयुक्ताः॥९३॥ एवंहिसर्वेप्यसुरासुराश्चशस्त्रैस्त्रिशूलैःपरिघैःपरश्वधैः। जयार्थिनोमर्षयुताःपरस्परंसिंह
यथाहैमवताद्रस्पथाः॥९४॥ निहन्यमानास्त्वसुराःसुरैस्तदानानायोगैःपरमैर्निपेतुः। वक्रुत्तसकलाःसर्वेससोणि
तकर्द्दमो॥९५॥ मदीमांद्राद्रिसंयुक्ताःससागरवनाकरा। शिरांसिवकबंधानिकचानिमहींतिवा॥९६॥ खङ्गार
थापताकाश्वगजवाजिशिरांसिवावहत्यांवापगात्याप्रवहोभीरुभयावहा॥९७॥ अमात्याःशोलितोदाश्च १६०

तरंतोऽस्वरादत्तसाः। तत्पयंतिपरंपारंभूतप्रमथरक्षसा॥९॥ ८ ॥ शाकिनीडाकिनीरौद्रीयक्षिण्योथसहस्रशः
। नानाकेलिषुसंसक्ताःपरस्परमुदान्विताः॥९९॥ एवंसंक्रीडमानास्तेभूतप्रमथराक्षसाः। ततस्मिन्नदा
रौद्रेदेवासुरसमागमे। बलिनासहदेवेंद्रोयुयुधेभूतविक्रमः। शक्त्याजघानदेवेंद्रंवैरोचनिरमर्षणः॥१॥
तांशक्तिंचवधाभासमहेंद्रोपरविक्रयः। जघानसावलिंघ्नदैत्येंद्रपरमोहि॥२॥ वेंद्रेणशतधारेणवाङ्
विक्लेस्वीर्यवान्। छिन्नवान्सदावीरोवैरोचनिरमर्षणः॥३॥ गतासुरपतद्भूमौविमानाश्चूर्णसंनवात्र
पतितंवलिंदृष्ट्वावृषपर्वाह्वाब्धिः॥४॥ वर्षंशतधाराभिःपयोदइवपर्वतं॥ महेंद्रसगजंवैवसहमान
ःसितोत्तरात्॥५॥ तदायुद्धमभूद्धोरंतुमुलंरोमहर्षणं। इंद्रोहिवृषपर्वाणमाद्रनदृढमुष्टिना॥६॥ व
ज्रेणैवमहातेजाशिवतेजोपबृंहितः। निपात्यवृषपर्वाणमिंद्रःपाबलार्दनः॥७॥ ततोवज्रेणमहाता
दानवाभवधीद्रणे। शिरांसिच्छेदिताःकेचित्केचित्कंधरतोहताः॥८॥ विद्धलाश्चकृताःकेचित्स्फूछत्तोनिह
ताःपरे॥ एवंतेघातिताःकेचिद्रिंद्रेणकुपितेनव॥९॥ तथायमेननिहताचायुनावरुणेनवाकुवेरेणहता
श्वान्येनैर्ऋतेनतथापरे॥१०॥ अग्निनालिहताःकेचिदीशनेनवविदारिताः। एवंतदातैर्निहतावलीयसा
महासुराविक्रमशालिनश्च॥११॥ सुरैस्तुसुमावैःसहलोकपालैःशिवप्रसादात्तिहितास्तरानां। ततोमदा

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

दैत्यवरोद्धतात्मा स कालनेमिः परमास्त्रयुक्तः ॥१२॥ यथैतदानीं सुरसत्तमानां हंतुं सदा क्रूरमतिश्च सर्वे ॥ सिंहारूढो दंशितश्च त्रिशूलेन संवृतः ॥१३॥ दैत्यानामर्बुदं चैव सिंहारूढेन संवृतः । ते सिंहा दंशिताः सर्वे सिंहा बलपराक्रमाः ॥१४॥ तेषु सिंहेषु चारूढा महादैत्याश्च तत्समाः आयांती दैत्यसेना तां सर्वां सिंहविभूषितां ॥१५॥ कालनेमिपुरोगांस्त्वा देवा इंद्रपुरोगमाः । भयभीता जग्मुस्तु तं तदा ध्यानपरा भवत् ॥१६॥ किं कुर्मो वयं सर्वे कथो ज्ञेयाम तद्भुतं । एतदर्बुदसंख्याकमनीकं सिंहसंवृतं ॥१७॥ एवं विविस्मयमानास्तेष्वागतस्तत्र नारदः । नारदेन वतस्सर्वपुरावृत्तं महत्तरं ॥१८॥ कथितं च महेंद्राय कालनेमेस्तपोबलं । अजेयत्वं दसंख्या मे वरदानबलेन हि ॥१९॥ विष्णुं विना वयं देवा आयका रणमंडले । जेतुं वसततं विष्णुं स्मार्यतां परमेश्वरं ॥२०॥ तमालनीलं वरदं सर्वविजयकांक्षिभिः । नारदस्य वचः श्रुत्वा तदा देवाश्च राचिताः ॥२१॥ ध्यानेन महता विष्णुं ... ॥२२॥ देवा ऊचुः ॥ ॥ नमस्तुभ्यं भगवते नमस्ते वततः परबलार्दनं ॥ स्मरंतः परमात्मानं रदमूकुश्चतं विभुं ॥२३॥ सघाश्च भयभीतास्त्वं कालनेमिजयर्दिनाशश्च मंगल । श्रीविवास नमस्कस्यं श्चापतेतेन मो नमः ॥२४॥ एवं ध्यातः संस्मृतश्च प्रादुर्भूतो हरिस्तदा । नीलो गरुडसत्रातु मह्दीसे दैत्यार्च देवानामभयप्रदः ॥२४॥ एवं ध्यातः... गगनस्थो महाविष्णुं गरुडोरूत्यजगतामभयप्रदः ॥२५॥ चक्रपाणिस्तदा यातो देवानां विजयाय च ॥ १६१

रु

न सयुक्तयुग ॥ ॥अनंतमेन च यथा प्रोक्तं पशुपाशविमोचनं । ब्रह्मप्रोक्तं पशुपतेर्लिंगं सुरादेवैरनुष्ठितं ॥१॥ वक्तुमर्हसि वि
स्माकं यथा पूर्वं यथाक्रमं ॥ ॥सूत उवाच ॥ ॥ एवं सनत्कुमारेण शैलादिः पृष्ठवान् प्रभुः ॥२॥ नंदी प्राह वचस्तस्मै प्रव
दामि समासतः । देवदैत्यैस्तथा सिद्धैर्गंधर्वैः सिद्धचारणैः ॥३॥ मुनिभिश्च महाभागैरनुष्ठितमनुत्तमं ॥ ब्रह्म पृष्टस्तु लिंगा
र्चनं पशुपाशविमोक्षणं ॥४॥ गदितो यदेवैश्च कामदं मुक्तिदं शुभं । अवियोगकरं शुभ्रपरं तत्रानाम यमाश्रये ॥५॥ देवैरनु
ष्ठितं सर्वं ब्रह्मणा विष्णुना तथा । इंद्राग्नीयमसोमानां प्रार्थ्यं च नर्वारिणः ॥६॥ वैत्रमासादिषिप्रोक्ताः शिवलिंगवते शक्र
देवा हैमं सुशुद्धं पद्मरागिकांक्षसशक्तिनं ॥७॥ तवर्णं वैश्रुवणस्तं अष्टपत्रं यथाविधि । कालिका युक्तसंस्थां स्फाटि
कं पीठसंयुक्तं ॥८॥ नवरत्नमयं यथा याय भवे योदिल्वयं पत्रकेशरितं महाकमलेन रक्तकेनीलोत्पलेरपि ॥९॥ संपूज्य
चैव गंधाद्यैर्दीपदीपैश्च मंगलैः । नीराजनाद्यैर्यान्पथ्वलिंगं मूर्तिमहेश्वरं ॥१०॥ अगरुदक्षिणोदद्यादघोरेण द्विजोत्तमाः
पश्चिमे सद्यमंत्रेण दिग्याविवामदेवेन शिला ॥११॥ उत्तरे वामदेवेन चंदनं वापि दापयेत् । पुरुषेण सुनिष्पत्र हविना च
सर्वतोम्य ॥१२॥ सिता नाम द्रव्याविपाचनाद्रुतेगन्धवा तथा गुग्गुलधूपं चसोमं धिक्कमनुत्तमं ॥१३॥ सितारं नाम दूपं चद्या
दीशायवज्रिवगमहावदृष्टिवेधाध्यादाटकान्नसुथायिवा ॥१४॥ एवमष्टकाष्ठेन पुण्यं शिवलिंगमहाव्रतं । एवं मासेषु स
मास्यं विशेषो पिव कीर्त्यते ॥१५॥ वैशाखेवज्रलिंगं च ज्येष्ठे मारकतं तथा । आसाढे मौक्तिकं लिंगं श्रावणे नीलनिर्मितं ॥ भा
द्रपदे लिंगं पद्मरागमयं शुभं ॥ आश्विने चैव विप्रेंद्र गोमेदकमयं शुभं ॥१७॥ प्रवालेनैव कार्त्तिके तथा वै मार्गशीर्षे ॥

Indira Gandhi National Centre for the Arts

७८

वैडूर्यनिर्मितं लिंगं पुष्परागे पुष्यके ॥१८॥ माघे च सूर्यकान्तेन फाल्गुने स्फाटिकेन वा सर्वमासेषु कमलं हैमं कोमेकं
विधीयते ॥१९॥ प्रवालेन राजतं वापि केवलं कमलं तु वा ॥ रत्नानामथ लाभे तु हेमकं राजतेन वा ॥२०॥ राजतस्याप्यलाभे तु
ताम्रलोहेन कारयेत् ॥ शैलं वा दारुजं वापि मृन्मयं वा सवेदिकां ॥२१॥ सर्वगंधमयं वापि पिष्टपिष्टकं परिकल्पयेत् ॥ हेम
तिके प्रदद्याद्देवाय श्रीफलेनैव पूजयेत् ॥२२॥ सर्वमासेषु कमलं हैमं कमथापि वा ॥ राजतं वापि कमलं हेमकान्तिक
मुक्तमौ ॥२३॥ राजतमाथवा वेदविल्वपत्रैश्च समर्चयेत् ॥ सहस्रकमलालाभे तदर्धं नापि पूजयेत् ॥२४॥ तदर्धार्धेन वा तदर्ध
छोत्तरशतेन वा ॥ विल्वपत्रोच्छितालम्बी ईश्वी लदनासंयुमा ॥२५॥ नीलोत्पलैः त्रिका साद्याद् उत्पलैः पुष्पकैः पद्मा श्रि
तामेघा देवः सर्वदेवपतिः शिवा ॥२६॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन श्रीपचं नत्पजेत्पुधः ॥ नीलोत्पलं च कमलं क्रमेण च विशेषतः
॥२७॥ सर्ववर्णाकृता शिलामर्वार्थसिद्धिदा ॥ कृष्णागरुसमुद्भूतं सर्वपापनिकृन्तनं ॥२८॥ मुमुक्षुणां वदीपाशां
सन्निवेदनं सर्वरोगक्षयं चैव वेदनं सर्वसिद्धिदं ॥२९॥ सोमेश्वरं तथा धूपं सर्वकामार्थसाधकं ॥ श्वेतागरुं तथैव च ॥ कर्पूरं
॥३०॥ सोमं प्राप्य नारीषु पंचलासा निर्वाणसिद्धिदं ॥ श्वेतार्ककुसुमैः सास्राद्यं तर्पयेत्प्रजयति ॥३१॥ कर्णिकार
माकसुमैर्मेघासाद्यं घृताश्रिता ॥ करवीरेऽपि धूपः सोलकेनाराधयेत्सदा ॥३२॥ दुर्गाविष्णुप सर्वेषु कुसुमेषु नागं
तमादैर्यथा लीभसंघाद्यपालिशि सुनेः ॥३३॥ दजयाद्देवे शसमवाविता तु मारतः शिवे दयेत्ततोऽस्माप यर्पवम
हातक ॥३४॥ सद्य तंत्रो पदेशात् संदयमंबित ॥ कुसुमं नानाविधं पादकं वाथ मंडवा ॥३५॥ वामदेवेन तंडतैवत

७७

गिजालेः समाहृतं । दोलाविद्दे पासंयुक्तं घंटा चामरभूषितं ॥१८॥ मृदंगमुरजैर्युक्तं वीणावेणुनिनादितं । नृत्यद्भिरप्सरो
संघैर्भूत संघैश्च संवृतं ॥१९॥ देवं समनका स्वैर्नेवतैर्दृष्टा महेशः ॥२०॥ प्रापा दृष्टं मे द्यथपौरनायैः सदृशः गालधनलाः
ताद्रौः । तत्राकरे घप्यहरे समंतास्य विद्धि भर्षु धियथार्थमयं ॥२१॥ दृष्ट्वानार्यसदा विद्धुमदधूर्णितलोचनाः । विशा
लजघनायताः कृष्णमुमुकुजीयुः ॥२२॥ कांचिद्धस्तैः पादाग्रीः । कैविस्य हसिमानना: किं विद्धि प्रसन्नाश्च घनं कावीयुगा
नयुग्म ॥२३॥ चतुर्थं पंचमं वा षष्ठं सप्तमं तथा ॥ अष्टमे नवमे वैव दशमं वसुरोत्तमं ॥२४॥ अतीत्यासायदेवस्य पुरं शंभो
सुशोभनं ॥ उत्तमं पुरलोकं कैलासशिखरे शुभं ॥२५॥ सूर्यमंडल संकाशे विमानैश्च विराजितं । स्फाटिकैर्मंडपैः शुभैश्चालं
नदमध्ये तथा ॥२६॥ नानारत्नमयैश्चैव विचित्रविवि धैस्तु विभूषितां । गोपुरैर्गोपतेः शंभोर्नानारत्नवराप्रविलैः ॥२७॥ अने
केः सर्वतोभद्रैः सर्वरत्नमयैस्तथा । प्राकारैर्विविधाकारै रम्यैर्विशतिसिद्धिभिः ॥२८॥ उपहारैर्महाभोगैर्विविधैर्विविधैर्दे
दैः । ग्रहालयैर्गृहैर्गृहैर्हस्यसत्वनैः शुभैः ॥२९॥ प्रासादैर्नर्मसरासारामैः क्रीडैर्दमोहनैः । गणेश्वरतनैर्द्विजैः प्रभुसं
गमयैस्तथा ॥३०॥ वेदनैर्विविधाकारैः शुभ्रैः घानैश्च शोभने गतदागैर्दीर्घिकाभिश्च हेमसोपानपंक्तिभिः ॥३१॥ श्रीणांग
निकुंजैर्वर्षैः संविताभिः समंततः । मयूरैश्च वकारंडैश्च कोकिलैश्च कलालकैः ॥३२॥ शोभितां तालिश्च वापीभिर्दिव्याभिः स
जलैस्तथा ॥ सलापालापकुशलैः सर्वाभरणभूषितैः ॥३३॥ सनसागवनेश्चैव मदघूर्णितलोचनैः । गेयनादरतैर्दिव्यैः
कन्यासहस्रकैः ॥३४॥ नृत्यद्भिरप्सरासंघैः स्मरैरपि दुलस्य गजान्द्वौ तु रथं दधीराधौ द्विजवरैरपि ॥३५॥ नंदिभिश्च मायास्कं

Indira Gandhi National Centre for the Arts

नारायणं नमस्कृत्य नरं चैव नरोत्तमं॥
देवीं सरस्वतीं चैव ततो जयमुदीरयेत्॥

ऋषय ऊचुः॥ ॥कथं च पशुपतिं दृष्ट्वा पशुना अविमोचनं। पशुत्वं तस्य सुर्दैवाप्त नो वक्तुमिहार्हसि॥१॥ ॥सूत उवाच॥ पुरा कैलासशिखरे सोमपा ब्रह्मवरेस्थिता। समेत्य देवाः सर्वे नत्वा तत्र सादरम्॥२॥ हिताय सर्वदेवानां ब्राह्मणानां च सर्वसंधा अदेवस्य शर्वे गिरि जनार्दनः। गरुड स्वतथा ब्रह्मा रुद्र प्रभु प्रणोत्तम॥३॥ जगाम देवनासिर्वे देवदेवा तिकं हरिः सर्वेसंधा अदेवस्य शर्वे गिरिमाल्य वरं शुभं॥४॥ सुंदाः समाप्याः सयमाः प्रणतो शुगिरि सुत्तमं। समांचा सुदेवो सोमा रुद्रारूढ स्ववाजग॥५॥ अवमीय गिरिमेरु माल्य रोहतु रोत्तमं शिव॥ सकलदुरितहीनं सर्वदं भोगमुख्यं मुदितकुसुम वृंदं नादिनं गतदेवं। मधुरगतिनमीनं मारक रोहतु रोत्तमं शिवं॥६॥ सकलदुरितहीनं सर्वदं भोगमुख्यं मुदितकुसुमवृंदं नादिनं गतदेवं। मधुरगतिनमीनं सर्वदं भोगिसिंद्धं॥ लोकानां पदरवित वनानां कामदान्तमेयं॥७॥ वन शत सहस्रैर्जुष्टमादित्यकल्पैर्गलित गति विदग्धैर्हंसवृंदैश्च सिद्धैः॥ लोककारैः पदरवितवनानां कामवानां तत्तमेयं॥७॥ वनशतसहस्रैर्जुष्टमादित्यकल्पैर्गलितगतिविदग्धैर्हंसवृंदैश्च सिद्धैः॥ ... कविदशोष सुरद्रुमसंकुलं कुरवकैः प्रियधवखदिरपलाशैश्चंदनाद्यैश्च वृक्षैः जगणादं दैः कोकिलनादैर्विरिकैः न। कविदशोष सुरद्रुमसंकुलं कुरवकैः प्रियधवखदिरपलाशैश्चंदनाद्यैश्च वृक्षैः सुशोभिते। जगदानंदैः कोकिलनादैर्विरिकैःन॥ गिरिः पुष्टे पुरंशावेकल्पितं विश्वकर्मणा। कैत्रिलक्षे न थादिश कदंबा थालतातरूंतं। गिरिवरं शिवरोर्विविधैर्गथा॥८॥ गिरिः पृष्ठे पुरं शावे कल्पितं विश्वकर्मणा॥ कैत्रिलक्षे न था। दिशकदंबा तथा लतातरूनां। गिरिवरं विवरैर्विविधैर्यथा॥९॥ डार्थे देवदेवस्य तस्य परमेष्ठिनः॥१०॥ प्रपश्यंतस्तु देवाः सेंद्रोपेंद्र समाहिताः। प्रणेमुर्हरतस्थैव प्रसादाद्देवशूलिनः॥११॥ डार्थे देवदेवस्य तस्य परमेष्ठिनः॥१२॥ अपश्यं सुरदेवाः सेंद्रोपेंद्रसमाहिताः। ततो मुर्हरतश्चैव पशवो देवशूलिनः॥११॥ डार्थे देवदेवस्य तस्य परमेष्ठिनः॥१२॥ तं लोकनारीगमरुः समर्चिष प्रतिभेमहोत्सवहैवाशः सर्वेगुणो अस्तित्रं। जगाम कैलासगिरिं महात्मा मेरुप्रसंगे पुरमादिदेवाः॥१३॥ ततो लोकनारीगमरुत्समप्रतिमे महोत्सवहर्षाः सर्वे गुणोऽस्तित्रं। जगाम कैलासगिरिं महात्मा मेरुप्रसंगे पुरमादिदेवाः॥१२॥ तं लोकनारी जगाजिसंकुलं स्थैर्य मेरुमरारि सूदनः। गणैर्गलितेशस्य गिरींद्रसांनिध्ये महापुरद्वारमनोहरिश्च॥१३॥ अथ जीमूत दमयैर्वेर्मेरु तिष्ठाम्निः। विमानैर्विविधाकारैशाकाशैश्च समाहतां॥१४॥ ह स्वाशंसोः परे वार्घ्यं देवे सब्रह्मकैर्हरिः। प्रकृष्टवदनोऽवश्यावि ... विवेश मतः पुरं॥१५॥ हर्म्यप्रासाद संबाधं महालक्ष्म समन्वितं। द्वितीयं देवदेवस्य चतुर्दारं सुशोभनं। वज्रवैडूर्यमाणिक्यम...

Indira Gandhi National Centre for the Arts

श्रीगणेशाय नमः ॥ ब्रह्मेंद्रप्रमुखा लेखा यस्यो पाम्य पदांबुजं लेभिरे तं विरूपाक्षं वंदे विविधसंपदे तं तुं हिमन सानस्तव्यौ
सो केशव गुणार्णवे । नदी रितेनिहा मो घा कल्पे यगा स्वतामहं । यद्यप्य प्राप्य पारे यं जगदीशगुणार्णवः तथा पि लेशतो हृष्टः
श्रेयसे महते यतः । शुद्धवेदांतवेद्यस्मिं द्वि देयद्यपि नो गुणाः स्वरूपावस्थितो हेतुः सथा प्येष प्रदीरणं । यद्यपि ज्ञानमेवै
कं स्फुरन नवना स्थानं तत्त्व । नोपि तेषु का यद्गुणं हैं नैव ति नान्वि नाय गोकायता श्रुत्यो वरा ध्यान स्तुतं । तथाप्यस्मि स्फुर
न्यासा द्गुणो कः प्रियं ते शिव विना नातिशयं प्रेमा नन्दी: कल्पशतैरपि किं वा नाति शयः प्रेमा नुरूपार्थः परः शिवेऽथ
तो हृति विशेषस्था नं नाति शयः स्फुरतः [illegible] तावाद्यतेपि विवियेभ्यः स्वस्फु
रेशानव वृत्तिः स्फुरत्तत्वः शंकोदि सयतयश [illegible] ततः यद्यस्थानानि व्रते वर्तनिपत्रा
निवर्तन मंदतः पितस्थाः [illegible] नादाद्भिप्रयतिसा नंसा नाम्नो
[illegible] किंवा रक्षणानय ज्ञामकी
[illegible] निर्गुणशिवं प्रतिशाखं विशिष्टाह
[illegible] प्रस्थितो नवेशाक्रांतं नेतिहा
[illegible] तदस्मै नदीपहानिसो नवधं २
साधवं लेभेत [illegible]

लिनः कथमीश वि नरतं मानं सुंदरं महाहिषः ॥३४॥ शिवा वै नर तानां वक्तृ तरकमा हृयं वदा । एवमुक्तो यमा कोपा च्च
ममुनिपुंगवाः पाशो हि दत्त शीघ्रं यमानं महेश्वरः ॥ अथ देवो महादेवः प्रादुर्भूत त्रिलोकपूज्यः तदा देवदेवे
प्रहृष्टो स्तदा मुनि शोकरो ह्यब्रवी कालं भयमस्तक विमोचयः ॥ इति श्रवण मनस्काः सकथं नीयसेऽथवा ॥ यदुक्तं देवदेवेन वदनि
कम्प सर्वतः । पुत्र सर्वं स्वपतिं पुरी गमनोद्यतः । अथ देवो महादेवो विश्वेश्वर उमापतिः प्रकरोत्तदा कालं छित्वा
शर्वि मोचितः । स्कंद गवतात्तस्य पापमधं वशाद्धतं ॥३८॥ देवा सहमहादेवा दर्शनं दत्तरहितो सर्वज्ञः प्रयेनैव नाशोत्
कालकालस्तिष्ठतः ॥३९॥ अहं वि प्रभुना सार्धं स्तुत्वा देवं महेश्वरं । प्रसाद्याथ पुनर्जातः कालशं जोरनुय हाशाधि अत्र
तीर्थं प्राप्तमं कालेश्वरमिति स्मृतं ॥ रेवातीरे मुनिश्रेष्ठ महापातकनाशनं ॥४१॥ कोटिशः संति तीर्थानि तस्मिन्काले
श्वरे शिवे । तत्र स्नात्वा तु देवर्षे दृष्ट्वा कालेश्वरं शिवं ॥४२॥ कुलैकविंशमुद्धृत्य शिवलोके महीयते ॥ अस्य पूर्वे पर्वतेश्व
त्तं सिद्धानामालयं शुभं ॥४३॥ तत्र सिद्धाश्च मुनयो दृश्यन्ते सर्वतो गिरौ ॥ सप्तासं निस्तिरशं गुलिंगे श्रीमतिकाद्युतो नाथ ॥४४॥
दृष्ट्वे तस्मिन्परे लिंगे जीवन्मुक्तो नरो भवेत् । मनुष्याः पशवः कीटा मृगाश्च मशका ह्यपि ॥ अत्र पर्वते मृताः सर्वे यांति
परं पदं ॥ केदारं परमं तीर्थं प्रियं देवस्य शूलिनः ॥४६॥ तत्र स्नात्वा दक्षं पीत्वा संप्रपूज्य पिनाकिनं । गाणपत्य मवा
प्नोति देवानामपि दुर्लभं ॥४७॥ वृषचरमेती थे हि विकायाप्रष्टे मुने ॥ तत्र स्नात्वा शिवं दृष्ट्वा ब्रह्महत्या व्यपोहति ॥ ४ पापगोद
वरी नदी पत्र निर्गता पापहारिणी । नमदे वाधि देवस्य प्रियं न कर्णति स्मृतः ॥४८॥ तत्र स्नात्वा [illegible] दानं आग्नेय यम स्वस्त्यय
ज

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

सर्वंतदक्षयंप्रोक्तं त्वमेवसतगिरीमुने॥ततःप्राप्य शिवंदृष्ट्वा देवदेवं त्रियंबकं।स्कंद नंदीसमोभूत्वाजीजोशिवस
निर्यो॥५॥रैवायनातिदूरेतु गोकर्णेइतिविश्रुतं॥ अनुग्रहार्थं लोकानांतत्रसंनिहितः शिवः॥५१॥नित्यं नोनियतोवापि
योत्रकेचापिमानवः।पशुपतिर्गोकर्णेरुद्रस्यानुचरोभवेत्॥५२॥देवस्थवायुदिग्भागेदेवेशस्यदक्षिणे॥योमसिद्धि
प्रदांनित्यंदर्शनात्पाणिनांमुने॥५४॥महाबलस्यभगवानस्य याम्येगिरिजापतिः।तस्यदर्शनमात्रेणगोसहस्रफल
लभेत्॥५५॥अन्याद्यफलनंतु पंशेककस्यातिवल्लभे॥गिरिजापतिनाथस्यमाहात्म्यमुनियत्तम॥५६॥ब्रह्मोवाच॥ ॥श्रुत्वानारदवचनं
कथंभगवतानातमाहितामुनियत्तम॥आवक्ष्यसमासेनकौतुकंहृदिवर्तते॥५७॥ ब्रह्मोवाच॥ ॥भृगुरत्रिर्वसिष्ठश्चपुलस्त्यःपुलहःक्रतुःजमद
ग्निर्गवश्चैवरितेश्रुतं॥अवशेसादेनमनुजःशिवस्यदर्शिनोभवेत्॥भृगुरत्रिर्वसिष्ठश्च पुलस्त्यःपुलहःक्रतुः॥विश्वामित्रोजामदग्न्यस्तथैवमुनयस्त
थिर्भरद्वाजोगौतमोभृगुरित्यथ॥वामदेवोगिरःशंखोलिखितस्तु हरःस्मृतः।विश्वामित्रोजामदग्न्यस्तथैवमुनयस्त
था॥यन्नैर्येजंतियज्ञेशंनपतिवलयप्रथा॥अन्नान्वैवपरंजावंदेवदेवस्यशूलिनः॥६॥ ... स्वपसास्कंदशितान्यन॥
तेनहुमेनमहलाथाम्नोब्रह्मोडमंडपं॥६॥तंसो ... दृष्ट्वापप्रछविश्वेशंकौतुकादीश्वरेश्वरी॥६३॥
॥ ॥श्रीदेव्युवाच॥ ॥आश्चर्यमिवमेभाति ... शरणागूहिसेवदेवमहेश्वरः॥६४॥ ॥ईश्वरउवाच॥ ॥यत्त्वया
दवनंपुराणमसवातीव ... देव॥६५॥अपिदिव्यैवमांदेवीशरीरेक्लेशकारिणी।तेषांस्पष्टंस्फुलिंगैःनाथ
चगवरं॥६६॥ ॥उद्धरागिकरुनिवा॥सर्वेणानिष्ठलान्येवमामसज्ञानेवपार्वती॥६७॥ ... वचनंश्रुत्वामम्बा

नृत्वामहामतिः॥नातिदेवोमहायोगीसूर्यकोटीसमप्रभः॥अनिज्ञाध्यनदाहृष्टोमहादेवोमहेश्वरः॥वक्त्रकोटिस
हस्रेणग्रसमानश्चवापरे।एकत्रीवसूर्यकोटीसमप्रभः॥अनिज्ञाध्यनदाहृष्टोमहादेवोमास्कतेनैरववेगवेजय
रीनानाक्षणरूपितः॥नानारत्नविचित्रांगोनमाल्यानुलेपनः॥पिनाकपाणिर्भगवान्यदिग्वासनअलंक
व्यालयज्ञोपवीतीवसुराणामभयंकरः॥डुंडुभिध्वननिर्घोषपर्जन्यनिनदोपमः॥मुक्तोट्टहासस्ततदासेनतत्त्नःस्वर्ग
मभूरपन्न।तेनशब्देनमहताव्ययंभीतामहात्मनः॥तदेवावमद्धासस्ततदासेनतन्यो॥प्रांतोहंसुरसत्तमो।पश्य
तांवमहामायांभयंसर्वेप्रमुच्यतं॥पुत्रंप्रसूतोमांत्रेपुमम्संव्येसनातनो।अयंमेदक्षिणेवाऊर्ध्वस्थालोकापित
महः।वामोवाऊअमेविष्णुनिलपुंडेषुनिर्जितः॥प्रीतोहंपुवयोःसम्यग्वरंदृत्रियथेप्सितौ।ततःप्रहृष्टमनसौप्र
णतौपादयोःपुनः॥उचतुश्वमहात्मानौपुनरेवतदानघौ।यदिप्रीतिःसमुत्पन्नायदिदेयोवरश्चनौ।नक्तिर्भवति
नौनित्यंत्वयिदेवसुरेश्वरः॥ ॥भगवानुवाच॥ ॥एवमस्तुमहाभागौमृजतांविधाः।एवमुक्त्वासभगवांस्तत्रैवांतर

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

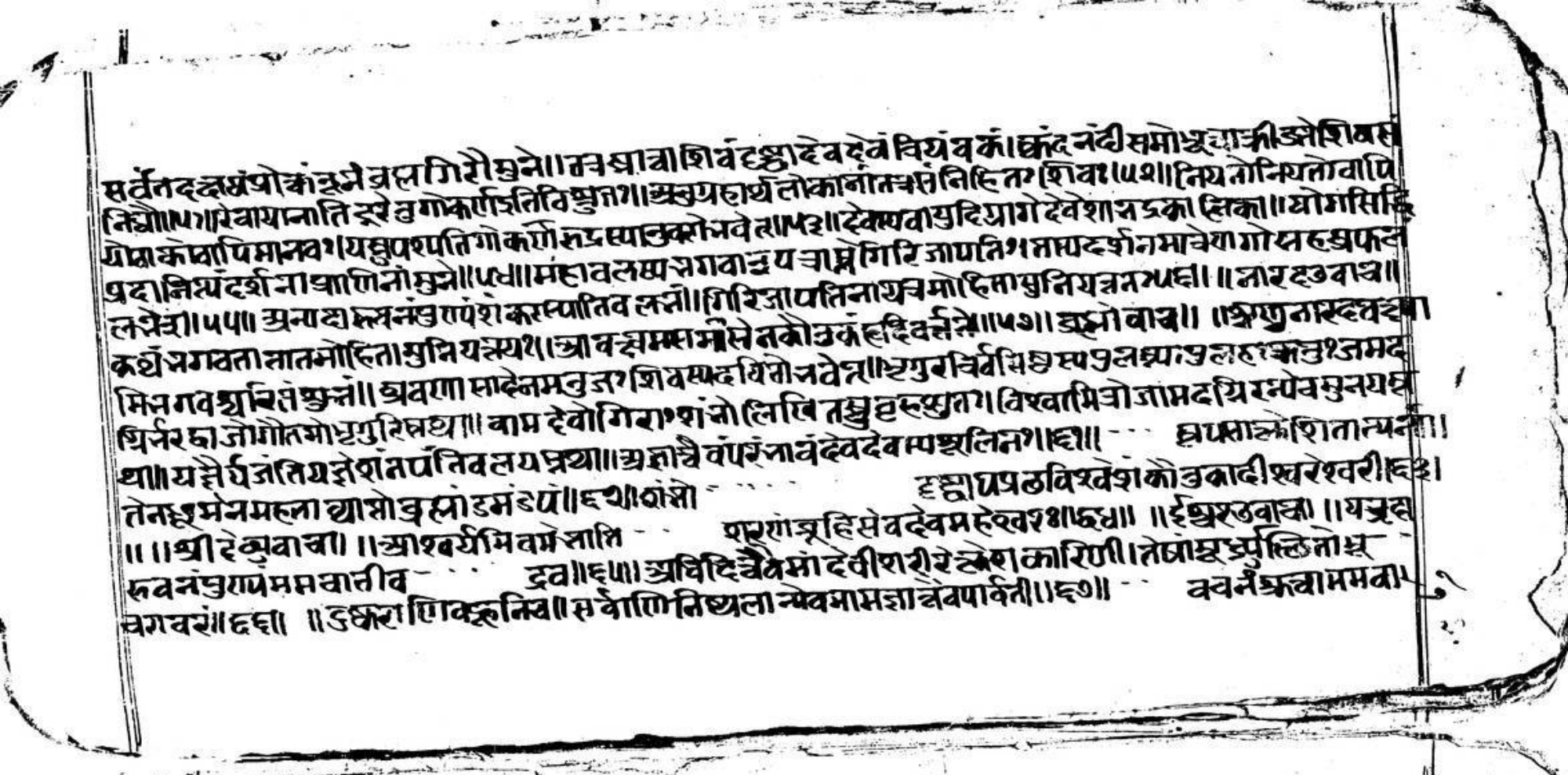

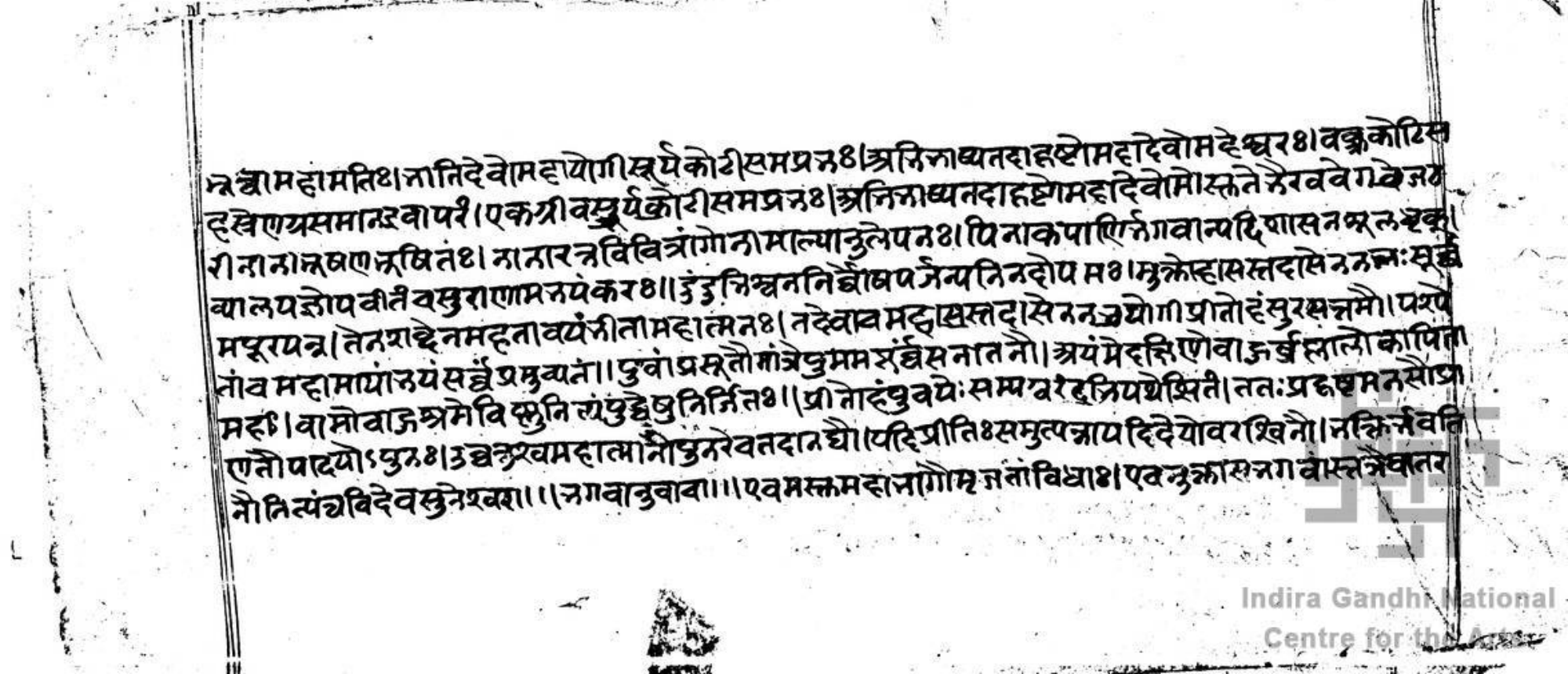

धीपता। एवमेषमयोक्तोव४ प्रजावस्वस्य योगिनः४। तेनसर्वमिदं सृष्टं हेतुमात्रावयं चिह। एतद्धि रूपमहानमव्य
क्तंशिवसंज्ञितं। अचित्यंतमदृश्यं वपश्यंति ज्ञानचक्षुषः४। तस्मैदेवाभिपन्नायनमस्कारं प्रकुर्महे। येनसूक्ष्ममचि
त्यं वपश्यंतिहि। ज्ञानचक्षुषः महादेवनमस्तेस्तु महेश्वरनमोस्तुते। इमंस्तवं पठेद्यस्तु ईश्वरस्यमहात्मनः४। कामा
च्चलनतोसर्वान्पापेभ्यस्तु विमुच्यते। एतत्सर्वं यदा तेन विष्णुना प्रभविष्णुना। महादेवप्रसादेनउक्तं ब्रह्मसनात
नं। एतद्व४सर्वमाख्यातं मयामाहेश्वरं बलं॥ ।।८।।

१२२

३

हरो। सृजत्यशेषमीशस्यशासनश्चतुराननः।। तिसृभिर्मूर्तिभिः सम्यग्भिः पातिर्वा तेनिहंतिव विष्णुः पालयते विश्वका
नकालस्यशासनात्। त्रिंशेनजगद्विभ्रत्तेजो मिर्हिष्टिमादिशत। दिविसर्पत्यसौभानुः देवदेवस्यशासनात्। पुष्क
त्योषधिजा तानिभूतानि ह्लादयत्यपि। देवैश्चापीयते वंद्यः वंद्यभूषणशासनात्। आदित्या वसवो रुद्रा अश्वि
नौमरुतस्तथा। खेचरा ऋषयः सिद्धा भोगिनो मनुजा मृगाः पशवः पक्षिणश्चैव कीटाद्या स्थावराणि च
ध्यः समुद्रा गिरयः काननानि सरांसि च। वेदाः सांगाः समस्तानि तेषामावरणानि च। वर्तमाना यतीतानि भविष्यत्
विकल्पराः। दिशश्च विदिशश्चैव कालभेदाः कलादयः। यच्च किंचिज्जगत्यस्मिन् दृश्यते श्रूयतेपि वा। तत्सर्वं श
करस्याज्ञाबलेन समधिष्ठितं। आज्ञाबलात्सपधरा स्थितेह धराधरा वारिधराः समुद्राः ज्योतिर्गणाः शक्रमु
खाश्चदेवा स्थिरं चरंती अविद्यापदास्थि॥ ॥ इतिसंहितायां द्वितीयोध्यायः॥ ॥२॥ ॥.

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

रुपधृग्वचाः॥कश्यमस्यपितादैत्योहिरंण्याक्षःसुदारुणाः॥विष्णुनाख्यादितोविष्णुर्वाराहत्वंकथंगतः॥तदस्यश्रोम
हेरास्यनू॥१॥त्वंकथंगतं॥एतत्सर्वंविशेषेणसूतवक्तुमर्हसि॥२॥सूतउवाच॥हिरण्यकशिपोर्भ्राताहिरण्याक्ष
तिष्कृतः॥पुरांत्रवकोसुरेशस्यपिताकालोचकोपमः॥३॥देवानजित्वायदैत्येववानराणामिमान्॥नीत्वारसातले
वक्रेवदामिचवरप्रेमाणीततस्तद्भ्रसकोदेवापरिम्लानमुखश्रियः॥वाचितानालाडितावधा॥हिरण्याक्षेनतेनाव
वलिनादैत्युरवेणनकुरेणसुदुरात्मना॥प्रणम्यशिरसाविष्णुंदैत्यकोटिविमर्दयन॥६॥सर्वेविज्ञापयामासुर्भगवन्
चनहरेः॥मूत्वायज्ञवराहोसौयथालिंगोद्भवतथा॥७॥दैत्यस्यवधाईदैत्येंडहिरण्याक्षंमहाबलं॥दंष्ट्रायकोट्याहत्वेनतेज
दैत्यांतकप्रभुः॥८॥कल्पादिषुयथापूर्वंप्रविश्यचरसातले॥आनीयवसुधादेवीमंकस्थामकरोद्धरिः॥९॥त
तस्कृष्ट्वावेदवेदांगदेवदेवाःपितामहः॥राज्ञाद्यैःसहितोभूत्वास्तोत्रमहद्यारिणः॥१०॥शाश्वतायवराहायदंष्ट्रिणेदंडिने
नमः॥नारायणायसर्वायब्रह्मणेपरमात्मने॥११॥कर्तृत्वेचर्ववरायलोकहर्त्रेदेवारिणांक्षये॥कर्त्रेनेत्रसुनेत्रायपशाश्व
वसकलस्यव॥१२॥त्वमष्ट

Indira Gandhi National Centre for the Arts

श्रीगणेशाय नमः ॥ कुंडिप्रलमतसतेन । ततते क्षितकार्यविघ्नहंतारं । नतारं ध्रुवरुक्षयेरुचितं
कोकुडनिताने । तिरकालुससाकुमेगपवि ओ कसपा । स्पष्टं कृता
प्रजत: मरंपारा । तत्कानमग्रुरवाव [illegible] संक्षिप्य वा । किंपामा । ग्रहमस्यनेजन
सरोरते सिद्धपः किं ब्रह्मादिकस मपदूवसमिसाक्षि [illegible] तीर नीरस्य [illegible] तान्य
खिलं ब्राह्मिस्य केखाव पारसप्राकृपार [illegible] कस्य वचवार । तीर नीरस्य [illegible] ओआसके चित्ते
न्यवेरा । लुलित निजसमीभावहेतो गजास्या । ब्रह्मादीतेषी: स्थसकुंतरजं [illegible] वारांनि
सन्नद्धा [illegible] सपनाक्षरवपहरि मुहुर्वाचमूत्रविधिधः । अन्विष्यास्मिगम्यरमंतरमसो वारांनि
क्षेरुहरेतद्दलसहतकादिकोटरकुवीगर्भ [illegible] यस्यतपोजनादिजननत: लक्ष्मीप
संसायपदेयोक्ल । स्मितमन्वईहृति सदा स्वेच्छगजास्यमुद्दे । स्वान्तमात्रं तं नतमत: परं प्रिय
तमकिनंतिषव [illegible] कमुन्मन्नपितुंवतीलतं दक्षिणमूर्तिं [illegible] रुरूत्स्मरस्याच ह नक्ष
गोरंकलकमपद्मापपक किकालमानं संभिन्न [illegible] पूर्णलंदतीपरं सदः शोधूलिजालं
रलकोटिरूपं हितमको राक्षसतानलामलिलिशि वजूपामनसिमो । किंचित्रमगविदधातिविधिर्द
वातिविलु । निजं [illegible] पिहरणेनंदया । तिवि ध्यांरू पालितरल [illegible] नववतवादि [illegible] मन
सत्वहिकिंनकुफं: । देवा [illegible] नानन [illegible] रगदानवादिदेहोपधानवनि [illegible]
नोभि पजुननत्वमाथ । तजंकृकानमश्रिवकंनिखि ओम । कुंडुः स्वंकनिष्ठनुचितंसातं [illegible]
विद्यापिपतिपमहेश्वरमायया तेसंहिता अपिविर्ह रवाकुंडरवा: । नाचेस्वयं विमतप: कथमन
ओकंशाकोपतयहदपंसदपाविनेनु: ब्रह्मांडकोटिघटना [illegible] पदृचित्रं [illegible] यनास्तु नाह
री [illegible] पेशु रजान्तु पाद्यचो जपतिप [illegible] तदंतका [illegible] रीरकुं तुदानिरहुनाममसान्नि वनतां

[illegible]
[illegible]
१२।४।२०

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

ततेरित [illegible] नातिन्त हतारि। नतारं प्रव ह क वेरुचितं
मी गत्ले शाप। नमरुं छिं [illegible] ततेस [illegible] कुसमाद नं गांधर्व कोमप। स्पष्टकृता
[illegible] पारे। [illegible] व कोकउनि [illegible] संप्रि यं वो। किंपा [illegible] मस्य ने उन
[illegible] सिद्धपः किं ब्रह्मादि [illegible] पद्म वस [illegible] तीर नीरस्य। [illegible] कोऽहृता न
[illegible] त्रस्यकेरवा [illegible] ब्रह्मा [illegible] अंतरज [illegible] कीआ सके विने
न्यवेरा [illegible] ऊसमीभाव हे तो गङ्गा [illegible] विरोधिः। अविद्यास्त्विमको रमंतरमसो वारांनि
सन्न [illegible] सप नीक्षेर कुपइति मुकुन्दो [illegible] स्यपदा समस्तपोजनादि जनतः संसो
[illegible] तकादि [illegible] वीगर्भ [illegible] दंपा नंत मतः पलंपिय
वेरुद्धरे [illegible] सदो [illegible] वगजास्यंमुदी। [illegible] उरुसरस्या [illegible]
संसा [illegible] तमन्वेह [illegible] तंदशित्तमामूर्ति [illegible] परं सदः श्रो बुन्नि का
तमकिं नंतव [illegible] कमुन्मल्ल विरुं वती [illegible] करतर कपूर [illegible] विद। [illegible] विपिदि
मोरंक नव। मपचापेप कृ [illegible] कालमा। नंसंमिस [illegible] वन्पामनसिमो। किं चित्र [illegible] नीक वन्मन
रत्न कोटि [illegible] काराव [illegible] तत्वमास्मिरिव [illegible] पापितेरव [illegible] नववतवोधि [illegible]
वातिविक्षु [illegible] पिहराने दत्वा [illegible] यास्ता [illegible] वान्दि देहोपयानवतिकोटिनि [illegible]
सरव हि किंनकुर्फः। देवा [illegible] नमहा [illegible] त्वं कुनिघनु विनं सततेंदुपा
[illegible] नतत्वमाथ। [illegible] भत्तिक्रं निशि [illegible] रखानुके रवाः नाचे स्वयं विमत [illegible] कथमन
विद्याविपा [illegible] महेश्वर मायपाते संहिताअपि [illegible] रवा [illegible] दू [illegible] प नास्तुन्य
जोकं क्षेत्रकोपत [illegible] दपं सद्यावितेनुः ब्रह्मांड कोटि घटना [illegible] प दू [illegible] नाममसन्निवेता
री। [illegible] पेक्षु रुजान्द्र [illegible] पतिप [illegible] नदंतका [illegible] दारिद्र्य [illegible]

১২।৪।৮০

Indira Gandhi National
Centre for the Arts